

05
4670.

KÕIGI MAADE PROLETAARLASED, ÕHINEGE!

KLASSIVÕITLUS

№ 11 (182)
NOVEMBER
1935

SISUKORD

lk.

1. Kominterni VII kongressi kokkuvõtted 1
2. *O. Rästas* — Komm. Internatsionaal võitluses rahu eest . . . 3
3. *E-s.* Ametiühingute ühtsusest 14
4. *H. Pöogelmann* — Marurahvuslased revolutsioo ilise päranduse kallal 16
5. *J. Laube* — Stahaanovlikust liikumisest 24
6. *E. Kalk* — Raudteetranspordist 29
7. *R. K.* — Kroonika 31

KLASSIVÕITLUS

Nr. 11 (182)

November

1935

Kominterni VII kongressi kokkuvõtted

Järg¹

4. Võitlus töolisteliikumise ühtsuse eest

a) Ühtne väerind

Sellepärast oligi meie kongress rahvusvahelise töolisteliikumise *ühtsuse, tegevuse ühtsuse, ametiühinguliku ühtsuse, poliitilise ühtsuse* eest võitlemise kongress. Peatume kõigepealt ühtsa väerinna küsimustel.

Ühtsa väerinna põhituum ei seisa mitte kahe partei (kommun. ja s-d.) vormilikus kokkuleppes vastastikuse rahu ja „mõjupiirkondade“ jaotamise kohta. Lepingud ja kokkulepped on kõrvalised asjad; ühtsa väerinna põhituum seisab mitmesuguste poliitiliste vaadetega tööliste ühistes väljaastumistes ühise vaenlase — kapitali — vastu, väljaastumistes, mis *eeldavad sotsiaaldemokraatlikkude tööliste üleminekut klassivõitluse seisukohtadele*. Ilma seesuguse aluseta, ilma klassivõitluseta ei saa ühtsast väerinda olla. Vormilikku lepingut parteide ja ametiühingutega on siin selleks vaja, et töölistel, kes sots.-dem. partei ja reformistlikkude ametiühingute distsipliiniga seotud on, seesugusteks väljaastumisteks käsi vabastada.

Ka sotsiaaldemokraatiä tagurlikkude oluste paljastamine ei ole ühtsa väerinna põhimine ülesanne; seda on muidugi tingimata vaja teha, sest ilma nende streigmurdjate paljastamiseta ei saa edukat võitlust pidada, kuid see paljastamine ei ole siiski omaette eesmärk, vaid allub ühtsa väerinna peaeesmärgile — töolistehulkade mobiliseerimisele võitluseks kapitali vastu.

Mis ühtne väerind tõelikult olema peab, seda näitab see liikumine Prantsusmaal. Selle liikumise algatajaks oli seal kadunud H. Barbusse ja ta esialgne mõte oli sõja-

vastane võitlus, mida eriti õhutas Hitleri võimuletulek Saksamaal ja sellega seoses fashistide liikumise tõus ka Prantsusmaal. Hitleri sõjalised ettevalmistused ajasid prantsuse töörahvahulgad ärevusse; kasvav tung N. Liiduga ühinemisele, milleks hoogu andis kodanluse nõukogudevastase poliitika muutmine. See kõik lõi soodsa pinna fashismivastasele liikumisele.

6. veebruaril 1934 tegid fashistid katset parlamentlikku valitsust kukutada. Radikaalne Daladier' (Daladjee) valitsus tõi politsei ja sandarmid platsi; tuli kokkupõrge fashistidega, mitu inimest sai surma, mõnikümme haavata. Fashistid pidid taganema. Järgnes hirmus kisa tagurlikus ajakirjanduses; karjuti: „Maha Daladier' valitsus! Mõrtsukate valitsus!“ Ka Prantsuse kommunistlik partei sattus esimesel silmapilgul segadusse, siin-seal nõudsid kommunistidki Daladier valitsuse tagasiastumist. Kuid varsti jõudis kompartei õigele seisukohale: ta arvustas Daladier valitsust, kuid mitte sellepärast, et ta fashistide vastu sõjariistu tarvitas, vaid sellepärast, et ta neid *liig tagasihoidlikult* tarvitas, *liig vähe* fashiste veristas, ja et ta aralt *alla vandus* ning valitsusest lahkus, seega tagantjärele valmis oli vabariiki fashistidele ära andma. Ja fashistid oleksid võimule tulnud, kui mitte töolisteklass, tundes, et küsimuse otsustamine temast oleneb, poleks võimsalt välja astunud. 9. veebruaril tuli Pariisi proletariaat kommunistliku partei kutsel fashismivastase meelevaldusega uulitsale. Hoolimata sots. partei üleskutsesest — meelevaldusest eemale hoiduda — võitlesid ka sotsialistlikud töölised Vabariigi platsil ühes kommunistidega politsei vastu. Selles poliitiliselt palavakskõetud õhkkonnas kül

¹ „Klassivõitlus“ nr. 10 (181).

külje vastu võideldes löid Pariisi töölised, sotsialistlike juhtide vastuseisemisest hoolimata, ühtsa väerinna.

Terve Prantsusmaa tööliste meeleolu oli niisugune, et see sotsialistlike ja reformistlike juhte sundis tegutsema, muidu oleksid vihased hulgad ise, üle juhtide peade, väljatungi otsinud. 12. veebruariks kuulutatigi reformistlike ametiühisuste keskjuhatuse poolt üldine streik välja, millega ühines ka unitaarsete (revolutsioonilikkude) ametiühisuste keskliit, kes juba 7. veebruarist saadik poliitilist streiki ette valmistas. Umbes 4 miljoni töölise astus selles streigis välja — ühtaegu Austria tööliste sõjariistus võitlusega. Ohus tundus revolutsiooni lõhna. Kodanlus sai aru, et vibu liig pingule oli tõmmatud ja et töölised fashiste ilma võitluseta ei lase võimu võtta.

Need 1934 aasta veebruaripäevad olid *pöördepunktiks* Euroopa töölisteliikumises: sündis üleminek *fashistide pealetungimiselt proletariaadi vastupealetungimisele*. Need võitluspäevad tõstsid tööliste usku endi jõusse, tõid sotsialistlike ja reformistlike töölise järsu pöörde klassivõitluse seisukohtadele, panid võitlusetules kindla aluse töolisteklassi ühtsale tegevusele, ühtsatele väljaastumistele. Juba järgneval sots. partei kongressil (Toulouse, 1934 a. kevadel) oli selge, et sotsialistlike *töolistehulkade enamus ühtsa väerinna loomise poolt* on. Takistada sotsialistlikud juhid seda enam ei suutnud, kuid viivitada, venitada nad siiski püüdsid. Sellepärast tegigi kompartei ettepaneku: sots. partei juhatusel ühiste väljaastumiste kohta vormilik leping sõlmida. Sots. partei parema tiiva juhtide manööverd ei suutnud liikumist enam kinni pidada, ja nii sõlmitigi 27. juulil 1934. kahe partei vahel leping ühiste väljaastumiste kohta, leping, mille konkreetsed punktid aluseks said Kominterni VII kongressi vastavale resolutsioonile (töolisteliikumise poliitilise ühtsuse kohta).

Kokkulepe tõi prantsuse töölistele ja töörahvale märgatavalt kasu; ühiste väljaastumistega löi proletariaat tagasi fashismi esimesed rünnakud Prantsusmaal, kukutas Doumergue valitsuse, mis fashistlikku diktatuuri ette valmistas, nõrgestas kapitali pealetungi töörahva elutasemele, ja siit välja kasvas võimas liikumine ametiühinguliku ühtsuse loomiseks. Järgnes rea ametiühingute ühinemine kahest liidust. Ühtne väerind sai aluseks üldrahvalikule väerinnale võitluseks kapitali, fashismi ning sõja vastu, rahvaväerinnale, mis sellesse võit-

lusesse suutis kaasa tõmmata fashismi-vastaseid jõude ka teistest klassidest. Ja lõpuks seadis see ühtne väerind päevakorra küsimuse ühtsa väerinna loomisest kogu rahvusvahelises töölisteliikumises, mida nüüd miljonid ja miljonid töölised terves ilmas toetavad.

b) Ametiühingulik ühtsus

Ametiühinguliku ühtsuse teostamine on nüüd, peale VII kongressi, kogu rahvusvahelise töolisteklassi *otsustavaks ülesandeks* saanud. Ja see ei ole mitte *kauge tuleviku*, vaid *tänase ja homse päeva põlev päevaküsimus*. Selle ülesande teostamine nõuab meilt väga suurt püsivust, energiat ja oskust asjale juurde minna, kuna siin suured raskused ees seisavad. Lugu on nimelt see, et meie ametiühinguliku liikumise alal üldiselt palju nõrgemad oleme kui poliitilisel alal. Peale Prantsusmaa ja Tšehhoslovakkia meil kusagil suuremaid punaseid ametiühinguid Euroopa kapitalistlike riikides ei ole. Ja kui Prantsusmaal võrdlemisi tugevatel punastel ametiühingutel korda läks reformistlike ametiühingute liidu juhatusel vastupanekut murda ning ametiühinguliku ühtsuse teostamisele asuda, siis ei saa seda ütelda teistemaade kohta, kus kommunistid nüüd oma sektantsuse tagajärjel kannatavad. Meie raskused ja mahajäämine ametiühinguliku ühtsuse alal sellest ep tulebki, et meie ametiühingutes nii ei töötanud, kuidas reformistlike ametiühingutes töötama peab.

Pealeselle pidurdas ühtsa väerinna loomist ametiühingulikul alal ka see asjaolu, et sügava majandusliku kriisi tingimustes kergem on poliitilist võitlust arendada kui streikisid organiseerida. See kõik mõjus kaasa selleks, et reformistlike ametiühingute juhtidel siia maani korda ei läinud ühtsa väerinna loomise kiiret arengut ametiühingutes kinni pidada. Mis omakorda ühtsa väljaastumiste väerinna edasiarendamist takistab. Rahvusvaheline ühtne võitluse väerind areneks hiiglasammudega edasi, kui korda läheks ametiühinguliku ühtsust saavutada.

Ametiühinguliku ühtsuse vastased põhjendavad oma seisukohta sellega, et see ühinemine suuremaid tagajärgi ei annaks, sest Profinternil on kapitalistlike riikidel maal ainult 1 miljoni liikme ümber; kui see Amsterdami Internatsionaali 9 miljonile juurde arvata, saaks ainult 10 miljonit. Küsimuse selkombel ülesseadmine on aga

täiesti vale: määratu klassiliku tähtsusega probleemist tehakse siin lihtne rehken-duse-ülesanne. Töolisteliikumise ühtsus ei ole aga lihtne aritmeetika. Ja pealegi toimib see reformistlik aritmeetika kokku-arvamise asemel mahaarvamisega. Millegi-pärast heidetakse Profinterni liikmete üldkogust 19 ja pool miljonit liiget — N. Liidu ametiühingud — hoopis kõrvale. See 19½ miljonit ei esinda aga mitte ainult iseen-nast, vaid võidulejõudnud sotsialismi riiki, maad, kus proletariaat võimul on ja seda võimu üleilmse proletariaadi kaitseks kasu-tab. Mõtelge ainult mäherdust jõudu ku-jutaks endast rahvusvaheline ametiühingu-lik liikumine, kui reformistlikud juhid ma-haarvamise asemel hakkaksid organiseerit-ud töolisteklassi kõiki revolutsioonilikke jõudusid kokku arvama! Kodanlus on or-ganiseeritud töolisteliikumist siinamaani „ja-ganud“, meie aga „korrutaksime“ (kasva-taksime) teda, ja korrutaksime nimelt selle-pärast, et meie mitte aritmeetiliselt küsi-müst ei lahenda, vaid poliitiliselt. Revolu-tsioonilikud ametiühingud annaksid uut elujõudu Amsterdami ühingutele. Ameti-ühingute lõhe likvideerimine võimaldaks töolistel ühiselt kapitali vastu välja astuda; kapitalistid ei saaks enam seda lõhet ära kasutada, ja see võimaldaks — osava juhti-mise juures, — enamatel juhtumitel töö-liste võitlust oma lähemate nõudmiste eest edukalt lõpule viia. Ja ühinemine ise tooks määratu vaimustuse mitte ainult organi-seeritud, vaid ka organiseerimata tööliste ridadesse, tõmbaks viimaseid võimsal voo-lul ametiühingutesse. Nagu seda näeme Prantsusmaal, eriti raudteelaste juures, kus ametiühingute ühinemine otsekohe organi-seerimata tööliste ühingutesse astumist tõstis. Pealeselle oleksid Amsterdami In-ternatsionaali ja Profinterni ühinemise kor-ral ka mitmesugused teised ametiühingute liidud sunnitud oma tegevust selle võimsa jõuga kokku kõlastama, paljudel juhtumitel ei saaks nad ametiühinguliku ühtsuse teos-tamisest ära üteldagi. Rääkimata sellest, et ühinemine nimelt organiseerimata hulka-des lugupidamist ametiühingute vastu mää-ratusti tõstab, samuti üldse tööliste usku oma jõu sisse ja võitluse vaimu, mis võim-saks müüriks kasvab fashismi pealetungi-mise vastu.

Meie ei sea ametiühingute ühtsuse teos-tamiseks mingisuguseid tingimusi üles; ~~meie~~ tahame ainult, et ametiühingud töö-liste majanduslikke huvisid kaitseksid, et nad kodanlusega koostöötamise asutusteks ei muutuks. Kui see vastu võetakse, siis laheneb ametiühinguliku demokraatia kü-

simus iseenesestki. Sest kui siinamaani re-formistlikkudes ametiühingutes hulkade tahet võltsiti ja vägistati, kui seal demo-kraatia puudus ja töolisteliikumisele kõige truimat ollust sealt välja kihutati, siis sündis see kõik reaktsioonilikkude juh-tide poliitika mõjul. Kui see poliitika muu-detakse, kui ametiühingud tööliste klassi-võitluse asutusteks saavad, siis ei ole kel-lelgi vähematki huvi hulkade tahet maha suruda, ega aktiivseid võitlejaid ühingust välja heita. Meie, kommunistid, ütleme aga tööliste-miljonitele otsekohe ja avalikult, et ei saa olla ei püsivat *ametiühingute üht-sust*, ega *ametiühingulikke demokraatiat*, kui ei *katkestata blokk kodanlusega*.

c) Ühtne partei

Kui aga kodanlusega bloki katkestami-sest küllalt on ametiühinguliku ühtsuse teostamiseks ja kindlustamiseks, siis ei ole sellest kaugeltki veel küllalt poliitilise üht-suse teostamiseks, mis ühtsuse kõrgem vorm on kui ametiühinguliku ühtsus. Töö-listeklassi jõudude liitmine ühtsaks poliiti-liseks parteiks on palju raskem ja keeru-likum ülesanne kui ametiühingute ühenda-mine. Meie enestegi ridades kutsub see suuri kahtlusi esile. Kuidas! hüütakse siin: kas meie selleks kogu aja peale ilmasõda sotsiaaldemokraatidega kõige ägedamat võitlust oleme pidanud, kas selleks kõige vähemaidki sotsiaaldemokraatlikke kalla-kuid eneste ridadest välja puhastanud, kas selleks Kominterni enamlustanud, et nüüd sotsiaaldemokraatidega ühineda?! Kas ei tõmba see kriipsu peale kogu meie seni-sele tööle, kogu meie senisele poliitilisele võitlusele?

Ei; kui meie kogu see aeg põleks sot-siaaldemokraatia vastu ja igasuguste kal-lakute vastu meie endi ridades võidelnud, kui meie kommunistlikkude parteide enam-lustamise eest põleks võidelnud, siis ei saaks meie kunagi ühtsa partei küsimust nii üles seada kui praegu seda teeme. Just selle võitlusega oleme oma parteisid seda-võrd karastanud ja kommunistliku alus-pinna loonud, mis meid nüüd lubab tööliste-klassi ühtsa poliitilise partei loomist jul-gesti oma kätte võtta.

Kui Lenin 1920 aastal tuntud „21 tingi-must“ kirjutas, siis ei võinud meie sel-kombel töolisteklassi poliitilise ühtsuse kü-simuse juurde asuda kui tänapäev, sest siis polnud meil kapitalistlikkudel maadel karastatud ja kogenud kommunistlikke par-teisid; isegi Saksamaa kompartei, üks kõige arvurikkamaid ja eesrindlikumaid, kannu-

tas sisemiste lahkkelide ja eriti II Internationaalset kaasatoodud sotsiaaldemokraatlikkude jäänuste määratu kogu rõhu all. Ja Ungari Nõukogude vabariigi langemise üks peapõhjusi seisis selles, et väiksearvuline kommunistlik eelvägi suure sotsiaaldemokraatliku parteiga ühines ja selles ära sulas.

Pikk võitlus parteide enamlustamise eest, suured võitlused mitmelgi maal, põrandaluse töö kannatused on nüüd meie read sedavõrd raudselt ühte liitnud, et meie proletariaadi ühtsa revolutsiooniliku partei loomise küsimuse nüüd *uutmoodi* võime üles seada. See on õige ka *põhimõttelikkult*. Sest ilma tööliste klassi jõudude ühendamiseta nii majanduslikul kui poliitilisel alal ei suuda meie teostada oma eesmärki — kätte võita proletariaadi diktatuuri. Sellepärast olemegi meie, kommunistid, tõelikud tööliste ühtsuse idee eest võitlejad, kuna ainult proletariaadi diktatuuri juures kodanluse mõju töölisteklassile võib lõpuliikult hävitada ja seega töölisteklassi lõhestamise võimaluse jäädavalt kaotada. Ja sellepärast on kõik need parteid, kes kodanlusega klassilise koostöötamise vaatekohal seisavad, paratamata töölisteliikumise ühtsuse vastased, sest nad lõhuvad teadlikult töölisteklassi ridu, toetades seega kodanluse võitlust proletariaadi vastu ja kaasa aidates töölisteklassi lüüasaamisele.

Kuid kuigi ainult meil, kommunistidel, õigus on töölisteliikumise ühtsustamise, töölisteklassi ühtsa revolutsiooniliku partei lippu üles tõsta ja kanda, ei ole meie siiski igasuguse ühtsuse poolt, maksu mis maksab. Ka Inglise labour party (tööerakond) on „ühtne“, kuid see ei takista selle partei tagurlikke juhte seda „ühtsust“ kodanluse toetamiseks ära kasutamast. Ja „ühtsusega“ kiitles ka Austria sotsiaaldemokraatia enne (1934 a.) veebruarivõitlust; kuid see „ühtsus“ varises esimeste tõsiste klassilikkude lahingute juures kokku. Seesugune *vormilik* ühtsus on vaid kahjuks töölisteklassile, sest kartus selle näiliku ühtsuse purustamise eest ei lase töölisi klassivõitlusele minna. Meie, kommunistid, nõuame organiseeritud poliitilist ühtsust *põhimõttelikkudel alustel*. Meie nõuame töölisteklassi niisugust ühtsat parteid, mis lõpuni truu oleks tööliste huvidele, mis lõpuni võitleks proletaarse revolutsiooni eest.

Sellepärast ütles Kominterni VII kongress, et niisuguse partei loomine on võimalik ainult sel tingimusel, kui on *täielik sõltumatus kodanlusest, kui sotsiaaldemokraatia oma bloki kodanlusega täie-*

likult katkestab; tingimusel, et enne seda oleks teostatud *tegevuse ühtsus*; tingimusel, et *sotsiaaldemokraatia tunnustaks kodanluse kukutamise vajadust revolutsioonilikul teel ja proletariaadi diktatuuri maksmapanekut nõukogude kujul*; tingimusel, et *sotsiaaldemokraatia loobuks oma kodanluse toetamisest imperialistlikus sõjas*; tingimusel, et *partei demokraatliku tsentralismi alusel üles ehitataks, mis kindlustab tahte- ja tegevuseühtsust ning mis on järele proovitud vene enamlaste kogemuste najal.*“ (Resolutsioonist sm Dimitrovi aruande kohta.)

Nendes tingimustes on kokku võetud kogu Kominterni programmi põhiline sisu. Meie ei sea ühinemise tingimuseks üles Kominterni programmi tunnustamise vormilikkudele nõuet, sest meie tahame sotsiaaldemokraatlikkudele töölistele võimalust anda vanade sotsiaaldemokraatlikkude eelarvamuste maharaputamiseks, ja ühtlasi sotsiaaldemokraatia tagurlikkude olluste agitatsioonil — ühtsa partei loomise vastu — pinda alt ära võtta. Meie ei nõua eriti, et võetaks selge seisukoht Nõukogude Liidu suhtes, sest kes siiralt tunnustab „proletariaadi diktatuuri nõukogude võimu kujul“, see määrab ära ka oma seisukoha Nõukogude Liidu suhtes. Ei nõua meie ka võitlust oma kodanluse asumaadepoliitika vastu, sest „loobumine oma kodanluse toetamisest imperialistlikus sõjas“ eeldab juba partei võitlust asumaadepoliitika, kui imperialismi kõige jõhkramat vormi poliitika, vastu.

Kerkib küsimus: miks seame nüüd ühtsuse loomiseks viis tingimust üles, aga mitte 21, nagu Kominterni II kongressi ajal? Meie teeme seda sellepärast, et need viis punkti endas II kongressi 21 tingimust sisaldavad; sellepärast, et nüüd keskvoolu („tsentrismi“) laine hädahtu karta ei ole; sellepärast, et tõõlised nüüd nii Saksa parempoolse, kui ka Austria „pahempoolse“ sotsiaaldemokraatia kogemuste poolest rikkamaks on saanud, ja et nüüd mitte sotsiaaldemokraatlikud juhid Kominterni ei tungi, vaid sotsiaaldemokraatlikud tõõlised kommunismi poole tulevad, ja need viis tingimust täielikult nende tõõliste vaadetele ja tunnetele vastavad.

Igatahes ei ole paha, kui nende viie tingimuse põhjal sotsiaaldemokraatlikkudes parteides vaidlused lahti puhkevad, kui sajad tuhanded sotsiaaldemokraatlikud tõõlised tulevad ja ütlevad: Kominterni poolt ülesseatud programm ühtsa partei loomiseks on just see programm, mille

juurde meie klassivennad oma võitlustes Saksamaal, Austrias, Hispaanias on jõudnud ja mille eest meie valmis oleme võitlema. Ja et need viis tingimust proletariaadi kõige laiemate kihtide huvidele vastavad, siis muutuvad nad poliitiliseks platvormiks nende kihtide võitluses sotsiaaldemokraatia tagurlikkude olluste vastu, kes igasuguse ühtsuse vastu seisavad. Ühtsa partei nõue, see on väljavaateks, eesmärgiks ühtsa väerinna liikumisele, mis muidu nagu tüürita ja peata oleks.

Praegu on liikumise kahe staabi olemasolek veel paratamatu, kuid see on ajutine nähe, tingitud töolisteklassi lõhestumisest. Üleilmse töolisteklassi võitluste kogemused aga ütlevad, et võitluse kordamineku kõige algsemaks tingimuseks on — *ühtne juhtivus*. Kõige jõuga ühtsa väerinna eest võideldes valmistavad kommunistid seega tingimusi ka selle liikumise ühtsa staabi, ühtsa partei, loomiseks. Meie seltsimeeste kartused sotsiaaldemokraatiaga ühinemise pärast on ju arusaadavad ja õigustatud, kuid need seltismehed ei võta küsimust dialektilikult; nad ei arvesta sotsiaaldemo-

kraatia muutumist, revolutsioniseerumist, ja ühinemises eneseski näevad nad vaid kommunistide ja sotsiaaldemokraatia „angunud“ vahekordi. Kuid pole mitte õige ühtsa partei küsimust töölisteliikumise eilase või tänasegi seisukorra vaatekohalt otsustada. Ühtsa partei väljakujunemisele tuleb vaadata kui võitluse elavale dialektilikule protsessile. Meie ei ühine mitte eilaste sotsiaaldemokraatidega ja isegi mitte tänaste kõikujatega, vaid klassivendadega, kes võitluse kogemuste põhjal, kommunistidega ühiselt valatud vere hinnaga on arusaamisele jõudnud, et meie, et Kominterni programm ja taktika õiged on. Ühtsa partei juhtsõna ei ole mitte parteide latvade kokkuleppe juhtsõna, vaid hulkade võitluse, visa, revolutsioonilikult ümberkasvatava võitluse juhtsõna. Ja meie seame selle juhtsõna sellepärast hulkade ette üles, et kommunistlik liikumine juba sedavõrd elujõuline on, et ta mitte ainult komparteide enamlustamisega ei rahuldu, vaid *töolisteklassi enamlustamise* ülesande juurde asub. Selles on ühtsa partei juhtsõna poliitiline tähtsus.

5. Sõjariistus võitluste õppetunnid

Kongress tegi kokkuvõtte viimaste aastate sõjariistus võitlustest: Austrias möödunud aasta veebruaris, Hispaanias — oktoobrikuul, kui ka Hiina punaväe kangelaslikkudest võitlustest nõukogude võimu eest paljude aastate vältel.

Sel tõsiasjal, et sotsiaaldemokraatlikud töölised — olgugi hilinemisega — *sõjariista* haaravad, et faschismile vastulööki anda, on määratu ajaloolik tähtsus: Austria ja Hispaania tööliste sõjariistus võitlus tunnistab sotsiaaldemokraatia poliitika pankrotti, murret sotsiaaldemokraatlikkude tööliste meeleolus ja nende töolistehulkade kui ka osa sots-dem. partei aktiivi pööret passiivselt ootamiselt — mil faschism võidule tuleb — ja kodanlusega koostöötamiselt — klassivõitluse poliitika teele. See võitlus kõneleb aga ka meile, kommunistidele, et sotsiaaldemokraatlikkude parteide ridades sadandeid tuhandeid töölisi leidub, kes valmis on samuti kui kommunistidki töolisteklassi huvid eest võitlema, ja et ka meie ise osalt selles süüdi oleme, et need töölised veel meie ridades ei seisa — meie ei ole osanud neile juurde minna — ja neid õigele arusaamisele viia.

Raske on ilma sügava liigutuseta kõnelda Austria schutzbundlaste ja Astuuria kaevandusetöölise kangelaslikust võitlusest. Mü-

nichreiteri, Koloman Wallischi, Veisseli, Aida Lafuente nimed jäävad igavesti töolisteklassi mälestusse. Ja ei unusta töölised ka neid kolmekümmend vangistatud punaväelast, keda Hispaania faschistid endi ette ritta seadsid — kaitseks töölisesalkade tule vastu, ja kes ennastsalgava uhkusega hüüdsid: „Laske julgesti, seltsimehed! Meie taga seisavad ju faschistid!“ Ja kes jõuab lugeda neid tundmatuid kangelasi, kes valgekaartlaste pesadele tormi jooksid, dünamiit käes ja põlev pabeross suus, õigemaks pidades surra, kui taganeda. Üleilmne proletariaat langetab pea nende kuulsa mälestuse ees.

Miks ei toonud see ennastsalgav kangelaslik võitlus siiski proletariaadile võitu? Sm Dimitrov näitas oma aruandes küllalt selgesti, et töolisteklass võib faschismi võimuletungimisele tee sulgeda — näiteks on Prantsusmaa. Kuid selleks on vaja nelja tingimust: a) töolisteklassi võitluseaktiivsust ja ühte proletaaressse väerinda liitumist; b) tugevat revolutsioonilikkude parteid, kes töörahva võitlust faschismi vastu õieti juhiks; c) töolisteklassi õiget poliitikat talurahva ja linna väikekodanliste kihtide suhtes, ja d) valvelolekut faschismi vastu, talle õigel ajal löögiandmist ja faschismivastase võitluse alga-

tuse oma käes hoidmist. Ei Austria, ega Hispaania proletariaadi võitlus aga ei täitnud neid algelisemaidki nõudmisi fashismivastases võitluses.

Esimene tingimus on — *proletariaadi võitlusevõime ja ühtsa väerinna teostamine*. Austria ja Hispaania sotsiaaldemokraatlikud juhid aga ei kõvendanud kogunisti mitte töolisteklassi võitlusevõimet, vaid nõrgestasid seda igateviisi. Hispaania sotsialistid panid, koalitsioonivalitsuses olles, maksma streigivastase seaduse, piirasid ametiühingute õigusi, panid maksma nõnda nim. ühiskondliku kaitse seaduse, mille järgi praegu nende sotsiaaldemokraatlikude tööliste üle kohut mõistetakse, kes 1934 a. oktoobrivõitlustest osa võtsid.

Austria sotsiaaldemokraatia juhid ajasid kogu aja veelgi hullemat poliitikat, järjekindlalt kodanluse ja fashismi eest taganedes. A. 1918—1920 oli valitsus sotsiaaldemokraatide käes; neil olid tugevad seisukohad sõjaväes, politseis, omavalitsuse asutustes (Wiini linnavalitsus oli 1934 a. veebruarivõitluste ajal sotsialistide käes — *Toim.*); neil oli seesugune võimas kaitseorganisatsioon, nagu schutsbund. Kuid 13 aasta vältel andsid nad ühe seisukoha teise järel käest ära. 1927 a. juulis sumbutasid nad Wiini proletariaadi leekimälöönud vihatule ja kirjutasid argset alla kurikuulsa Gütenbergi lepingu, mille järgi fashistlikud ametiühingud vaba tegevusevõimaluse said. Ja kui töölisel nõudsid, et taganemisele kord lõpp tehtaks, näidati „Linzi programmile“, mis nõudis äraootamist kuni — kodanlus esimesena peale tungima hakkab; see on — alles siis välja astuda, kui — kodanlus on tugevaks kasvanud, nagu see veebruaris oligi.

Paha oli seisukord ka ühtsa väerinna loomisega ja proletariaadi jõudude koondamisega fashismivastasesse võitlusesse. Hispaanias on töölisel rohkem killustatud kui kusagil mujal; seal on kommunistide ja sotsialistide kõrval veel anarhistidel suur mõju; ametiühingud on kolme keskliidu alla koondatud. Ja sotsialistide juhid tegid kõik, mis suutsid, et ühendamise katseidki nurja ajada: nad olid vabrikukomiteede loomise vastu, mis tervet proletariaati oleksid esindanud; nad lükkasid samuti kui anarhistide juhidki kõik ettepanekud ametiühingute ühtsustamise läbirääkimiste kohta tagasi, olgugi et ühtne ametiühingute väerind kõige mõjuvamaks eelduseks fashismi edukaks tagasilöömiseks oleks olnud: nad võitlesid nõukogude loomise vastu, kes töölisi ja talurahvast kapitalistide ja mõisnikkude vastases võitlu-

ses oleksid ühendanud ja revolutsiooniliku võimuvõtmise võitlust juhtinud. Tõeliku proletarise ühtsa väerinna loomise asemel manööverdasid sotsialistide juhid organisatsioonide latvade „alliansiga“, kuna kohalikkude sotsialistlikkude organisatsioonide tagurlikud ollused siingi kommunistide ühinemist selle alliansiga saboteerisid ja seega neid organisatsioone ei lasknud tööliste ja talurahva valitavateks võimuvõtmise eest võitlemise asutusteks muuta.

Austrias oli asi veelgi pahem. Sotsiaaldemokraatlikud juhid lükkasid kõik kommunistide ettepanekud ühtsa väerinna loomiseks lihtsalt tagasi, seletades, et kommunistide vähe ja töolisteklassi „ühtsus“ juba — sotsiaaldemokraatlikus parteis teostatud olevat.

Ei Austria ega Hispaania sotsiaaldemokraatlikud juhid ei valmistanud sõjariistus ülestõusule kui hulgalisele rahvaliidkumisele, vaid grupilikult, hulkade seljataga, kuna aga „ülestõus, selleks, et edukas olla, mitte salavandenõule ega parteile ei pea toetuma, vaid eesrindlikule klassile“. (Lenin.)

Selle poliitika tagajärg oli, et töölisteklass killustatuks jäi ja Austrias mitte töolisteklass, vaid ainult väike osa töölisi — schutsbund — sõjariistus võitlusesse astus, et sots-dem. juhid isegi üldise streigi kutset ei avaldanud; et selsamal ajal kui schutsbundlased võitlesid, teised töölisel Wiinis rahulikult tööle läksid ja raudteelased valitsusele rahulikult abiväge juurde vedasid. Hispaanias manitsesid sotsialistide juhid töölisi, kes Biskayast Astuuriasse võitlevatele vendadele appi tahtsid rutata, tagasi koju minema, sest „kõik olevat juba lõppenud“, ja anarhistid Barcelonas kutsusid samal ajal, kui Astuurias võitlus kees, töölisi valitsuse raadio kaudu — tööle minema.

Niisugune oli lugu esimese tingimuse täitmiseiga.

Teiseks tingimuseks on — *tugev revolutsioonilik partei, kes fashismivastast võitlust õieti juhib*. Seesugust parteid Hispaania töolisteklassil ei olnud. Hispaania kompartei ajas õiget poliitikat, kuid oli liiga nõrk kõiki fashismivastaseid olluseid juhtima. Sotsiaaldemokraatia aga ei kindlustanud revolutsiooni esimestest päevadest peale mitte proletariaadi, vaid kodanluse seisukohti, sihtides tule töolisteliikumise pahema tiiva pihta. Ta ei konfiskeerinud mõisnikkude ja kiriku maid, vaid kaitses tagurlasti agraarrevolutsiooni eest. Ta ei ajanud laiali vihatud „kodanikkude kaardiväge“, vaid kindlustas teda „rännak-

kaardiväe" loomisega, mis fashistlikku ise-loomu kandis; ta ei puhastanud sõjaväge tagurlikkudest ohvitseridest, vaid kindlustas viimaste seisukorda sõjaväes. See ei olnud revolutsiooniliku partei, vaid kontr-revolutsiooni võitu ettevalmistava partei poliitika. Mitte sugugi paremat poliitikat ei ajanud Austria sotsiaaldemokraatia juhid, kes kodanluse ja fashismi pealetungi ees aina taganesid. Ei Austrias ega Hispaanias ei mõtelnudki sotsiaaldemokraadid võimuvõtmisele; nad mõtlesid ainult kodanlust hirmutada, et see nendega läbirääkimisi pidades järeleandlikum oleks.

Sellest järgneb, et ei austria ega hispaania sotsiaaldemokraatia ka *talurahva ja linna väikekodanliste kihtide suhtes õiget poliitikat ei ajanud*, s. o. ka kolmat tingimust ei täitnud. Linna väikekodanlus on kõikuv klass, kõikudes enamasti selle poole, kes oma jõu ja otsustavusega mõjub ja niisamuti kui talurahvaški selle järele läheb, kes ise teab, kuhu minna, mida ta tahab kätte saada ja mis kasu võit talurahvale ja linna väikekodanlusele toob. Kuid partei, kes tööliste klassi võitu ja revolutsioonilikkude aktiivsust hullemini kardab kui tuld, see tõõrahvast ialgi võidule ei vii. Ja just sellepärast, et Hispaania sotsiaaldemokraatlik partei tööliste ja talurahva revolutsiooni võitu kartis, ei nõudnud ta, valitsuses olles, mõisate talurahvale andmist, vaid kägistas talupoegi, kes ise mõisaid võtma läksid. Sellepärast ei toetanud talupoegade pojad, kes sõjaväes olid, oktoobris hispaania töölisi, ja sellepärast leiab Hill Roblesi vabariigivastane fashistlik kihutusetöö katolikuusku talurahva hulgas vastukaja.

Ja nüüd neljas vajalik tingimus fashismi edukaks võitmiseks: *valvetoolek fashismi suhtes, talle õigel ajal vastulöögi andmine ja võitluses temaga algatuse oma käes pidamine*. Kõigest eespool öeldust selgub, et ei Austrias ega Hispaanias fashismi vastu valvet ei olnud, vaid seda valvsust veel unustati, töölisi üles kutsudes „põhiseaduse seaduslikule alusele jääma“; seega ei saanud fashism õigel ajal vastu lööki, vaid sõjariistus võitlus sündis proletariaadile kõige pahemates ja kodanlusele kõige paremates tingimustes. Klassivõitluse algatuse andis sotsiaaldemokraatia vabatahtlikult — kodanlusele. Nii juhib sotsiaaldemokraatia sõjariistus võitlust.

Ja nüüd vaadake teist maad, kus töörahva sõjariistus võitlus mitte päevi, vaid aastaid vältab; kus kunagi tugevat sot-

siaaldemokraatiat ega ta organisatsioonid pole olnud, kus töölisteklass ise nõrgake on ja talurahva määratusse merde upub, kus aga töölisel ja talurahvas juba seitse aastat kindralite tagurlikku pealetungi võidurikkalt tagasi tõrjuvad, vastast purustavad, temalt omale sõjariistu ja moona havigivad, uusi nõukogude raioone loovad, uusi võituseid saavad — kõik sellepärast, et neid *kommunistid — enamalased võitluses* juhivad. Meie kõneleme imestamisväärst võitlusest Nõukogude-Hiina eest. Tshang-Kai-scheki kuus sõjakäiku punaväe vastu on sõjaliselt ja poliitiliselt nurjunud; ja olgugi, et punavägi 1934 a. sügisel, igast küljest piiratuna, sunnitud oli Kiang-si keskraioonist lahkuma, valitseb nüüd nõukogude võim suurte raioonide üle Hiina kuues provintsis, ja punaväe võitluseliin ulatub tuhande kilomeetrile. Punaväe muinasjutulik 3000-kilomeetriline rännak Kiangsist Sõtshuani, Tshu-De ja Mao-Tse-duni juhatusel; enamasti õõseti liikudes ja vihmavalangute all, et hoiduda Tshang-Kai Scheki rasketest pommilennukitest; rännak üle kõrgete mäeahelikkude ja läbi veerikaste jõgede ilma vastavate abinõudeta, — see kõik kõneleb seesugusest *kõrgest teadvusest*, seesugusest üleiniimlikust *taluvusest*, seesugusest *võitlusevaimust*, mida ükski Hiina militaristide sõjavägi murda ei suuda.

Hiina punaväe võidud kõnelevad ka *katkestamatust sidemest* hiina töörahva kõige laiemate hulkadega, kes punaväge igati toetavad, ja Hiina kompartei õigest taktikast, mis *sõjaväe võitlust hulgaliste rahvaliidumistega seob* (partisaanide võitlused vastase seljataga), *vastuolusid* militaristide leeris osavasti ära kasutab ja võitluse initsiatiivi käest ei anna, vastase pealetungisid õigel ajal tagasi lüües ja teda poliitiliselt demoraliseerides.

Nüüd seab Hiina nõukogude-liikumine enesele, revolutsiooni praegusel arenemisjärgul, aga juba kõrgemad ülesanded: Hiina kompartei püüab nõukogude liikumist *Hiina ühendamise poliitiliseks selgrooks teha*, kogu Hiina rahvahulkade võitluses imperialistide vastu etteotsa astuda, ühendust luua kõikide sõjaliste gruppidega, kes valmis on oma maad pealetungivate imperialistlikkude vägivaldlaste vastu kaitsema. Seesuguse laia imperialismivastase väerinna loomiseks kutsub Hiina kompartei ükskõik missuguseid sõjalikke rühmi lepinguid tegema ühiseks võitluseks järgmistel tingimustel: *sõjategevuse lõpetamine punaväe ja nõukogude raioonide vastu, poliitiliste vabaduste maksmapa-*

nek, rahva relvastamine ja üldrahvaliku sõja organiseerimine imperialistlike orjastajate vastu.

Hiina rahva imperialismivastase võitluse väerinna programm ei ole kompartei poolt — manööver: manööverdada võib vaenlasega, aga mitte rahvaga, kelle rahvuslikku vabadust ja elu kommunistid ennastohverdavalt kaitsevad. Ja kui üldse õige on, et ainult kommunistid võivad rahva nimel rääkida, sest ainult nemad on valmis oma isikliku saatuse ja eluga rahva eest ohverdama, siis seda enam on see õige hiina kommunistide kohta, kes tulevad rahva hulgast, mis on üks kõige rõhutumaid maakeral. Hiina kommunistide vahvad teod, nende rahvusliku vabasta-

mise programm kõnelevad nende sügavast arusaamisest sellest määratust poliitilisest vastutusest, mis Hiina nõukogudel *Hiina rahva ees* kanda on, vastutusest, mis Hiina kompartei Hiina revolutsiooni pärast kannab *terve maailma tööliste ees*. Ainult seesugune oma rahva huvide sidumine terve ilma töörahva huvidega, seesugune julge üldrahvaliku imperialismivastase väerinna tarvitamine, seesugune vilunud juhtimine võib Hiina revolutsiooni edasi viia, võib Hiina rahva *vabastada imperialistlikust ikkest, Hiinamaa tervikluse ja ühtsuse* jalule seada ja terves Hiinas *nõukogude võimu* maksma panna.

(Järgneb.)

O. Rästas

Kommunistlik Internatsionaal võitluses rahu eest

Kommunistide võitlus imperialistliku sõja vastu erineb põhjalikult igasuguste patsifistide võitlusest, kelle loosungiks on „mitte iialgi enam sõda“. „Kommunistid ei lahuta võitlust sõja vastu klassivõitlusest, vaadeldes seda kui koostavat osa proletariaadi klassivõitlusest, mis suunatud kodanluse kukutamisele. Nad teavad, et kuni valitseb kodanlus, on imperialistlikud sõjad möödapääsematud.

Sellest objektiivse arengu sihtjoone seaduspärasusest väljudes tahetakse teha järeldus, et mõttetus on erilist sõjavastast võitlust pidada. Veel enam, sotsiaaldemokraadid isegi süüdistavad kommuniste imperialistlike sõdade ohutamise revolutsiooni kiirustamise eesmärgil. Esimene on viga, teine — mõttetult laim. Ehkki kommunistid imperialistliku sõja möödapääsematusest veendunud on, nad peavad kõigi jõududega tööliste ja kogu töörahva hulkade huvides, kellelt see sõda kõige raskemaid ohvreid nõuab, visa võitlust imperialistlike sõdade vastu ja võitlust nende sõdade ärahoidmiseks proletarise revolutsiooni teel. Selles võitluses kommunistid koondavad oma ümber hulkasid, et kui nad ei suuda sõja lahtipuhkemist ära hoida, siis muuta juba käimasolev sõda kodanluse kukutamise eest“ (Kominterni VI kongressi otsusest).

Proletariaat ja ta kommunistlik partei on tõelikud rahu eest võitlejad. Meie oleme teadlikud selles, et ilma võitluseta ei kuku ükski kodanline valitsus. Võitlust sõja vastu

ei saa lahutada sellepärast klassivõitlusest, mis kodanluse kukutamisele viib. Kuid selleks, et kodanluse kukutamisele jõuda, on vaja proletariaadi ridu koondada, lahkeliidlikvideerida ja hulkasid poliitiliselt organiseerida ning kasvatada. Sotsialismi võidust NSV Liidus ja ta edasiarenemise väljavaadetest on tingitud kogu maailma proletariaadi võit. Iga uus võit sotsialismi ehitamise alal kiirendab kõigi maade tööliste, kommunismi poole pöördumist. Seepärast, kui korda läheb sõda kas või mõneks ajaks edasi lükata, siis annab see proletariaadile võimaluse oma klassiorganisatsioone kindlustada ja NSV Liidu võimsust veel enam suurendada.

Sõjad on omased kapitalistlikule süsteemile. Kapitalistlik ühiskond, kui inimese kurnamisele rajatud ilmaõrd, teatavasti sõdasid sünnitab. Sm Stalín, iseloomustades kapitalismi ebaühtlast arenemist, kõneleb sõdade tekkimisest järgmist:

„Nimelt seepärast, et mahajäänud maad oma arenemist kiirendavad ja eesrinna maadega nivelleeruvad, — nimelt seepärast teravneb võitlus ühede maade teistest ettajõudumise pärast, nimelt seepärast tekib ühede maadele võimalus teistest maadest mööda jõuda ning neid turgudelt välja tõrjuda, luues selle samaga eeldusi sõjalisteks kokkupõrgeteks“¹.

Sm Erkoli näitas omas kõnes Kommunistliku Internatsionaali VII üleilmsel kongressil, kuidas see ebaühtlus kriisi ajal veel enam teravneb ja laieneb. „See kutsub esile ikka uusi poliitilisi tasakaalu rikku-

¹ KITK VII laiend. pleen. sten. aruanne, II k., lhk. 318.

misi, ning annab rahvusvaheliste vahekordade arenemisele palavikuliku iseloomu, mis kriisi arenemise käigus aastast aastasse suureneb¹.

Võitlus rahu eest ei ole lootusetu isegi kõige raskematel silmapilkudel. See võitlus ei ole lootusetu sellepärast, et nüüd toetub rahvusvaheline proletariaat tööliste klassi jõule, kelle käes on võim NSV Liidus, kes on muutunud võimsaks rahu kantsiks kogu maailma rahvastele. Nõukogude Liidu võimsuse ja ta targa rahupoliitika mõjul ei ole meil kuni seniajani sõda olnud.

„Kommunistliku Internatsionaali VII üleilmne kongress, kinnitades VI kongressi otsusi imperialistliku sõja vastu võitlemise kohta, seab kommunistlike parteide, revolutsioonilike tööliste, töötavate talupoegade ja kogu maailma rõhutatud rahvaste ette järgmised peamised ülesanded:

Võitlus rahu eest ja NSV Liidu kaitseks. Saksa fashistide ja jaapani militaristide sõjaliste provokatsioonide ning kapitalistlikudel maadel sõjareaktsioonide poolt kibrustatud relvastamise palge ees, Nõukogude Liidu vastase kontrerevolutsiooniliku sõja puhkemise vahenditu hädaohu ees peab kommunistlike parteide keskloosungiks olema: võitlus rahu eest².

Võitlus rahu eest ja NSV Liidu kaitseks — niisugune on kommunistlike parteide ja töötavate rahvakihtide ülesanne kontrerevolutsiooniliku sõja puhkemise vahenditu hädaohu ees.

Rahvusvaheliste vahekordade teravnemise üheks iseloomulikumaks väljenduseks on Itaalia-Abessiinia sõda. Itaalia kallaletungimisega Abessiiniale on riivatud kas otsekohe või kaudselt kõik kapitalistlikud riigid. Inglismaad, kes pealtnäha sõja vastu on üldistel patsiifistlikudel kaalutlustel, puudutab see sõda kahte viisi. Esiteks, Itaalia kallaletung Abessiiniale seab Itaalia poolt päevakorda Aafrika asumaade kaardi ümberlõikamise küsimuse, teiseks, see sõda ähvardab Inglismaad niisuguse tähtsa poliitilise ja strateegilise punkti kaotamisega või kontrollimise võimalusega teise imperialistliku riigi poolt, nagu Vahe-meri ja Suez'i kanal. Inglise imperialism ei ole ilma Vahemereta enam asumaade valitseja Indias. Ühenduses sõjaga tõstetakse asumaade ümberjagamise küsimus ka teiste imperialistlike riikide (Jaapan, Saksamaa) poolt üles, mis aga ei Ameerikale, ei Prantsusmaale, ega Inglismaale hoopiski ei meeldi. See kõik loob pinna imperialistlike riikide vahelisteks kokkupõrgeteks. Nende kokkupõrgete aluseks on monopolistlike trustide, kartellide ja teiste kapitalistlike ühenduste alaline

kasv. Monopolistlik kapital nõuab asumaade, toorainete asukohtade, turgude probleemide lahendamist. Majanduslik kriis kiirendab neid protsesse. Turgude ning uute ja vanade toorainete allikate ümberjagamise plaanid muutuvad samal ajal ka uute strateegiliste maaalade omandamise plaanideks, mis aitaks vastavate imperialistlike gruppide huvisid lahendada. See asjaolu teeb kodanliste riikide vahekorrad järjesti teravamaks ja suurendab ühede agressiivsust, kuna teisi sunnib maksva seisukorra alalhoidmise eest võitlema. Faschistlikud riigid orienteeruvad sõjale. Sõda vaadeldakse kui kõige paremat, kui kõige otsustavamalt abinõu kriisi lahendamiseks. Tööliste palgad surutakse ikka madalamale. Saksa fashism teatas avalikult, et praegusel ajal mingisugusest palgakõrgendusest juttugi ei saa olla. Eesti fashismi majandusminister Selter ütles sedasama novembrikuul peetud majandusnõukogu koosolekul. Kapitalismi maal leib läheb kallimaks, maksud kõrgemaks. Elukallidus kasvab. Valitsuse hindadepoliitika kruvib tarbeainete hinnad ikka kõrgemale, ummistab kaubaringkäigu kanaale. Ikalduse aastad põllumajanduses ja põllusaaduste hävitamine hindade tõstmise eesmärgil viib üldisele spekulatsioonile. Saksamaal, Eestis, Poolas j. t. riikides kerkivad kiiresti kõige vajalikumate tarbeainete hinnad; korteri, puude, riiete hinnad tõusevad, kuna töörahva mitmesuguste kihtide sissetulekud vähenevad. Monopolistlik kapital, koondades enda kätte kõik rahvamajanduse elusooned, püüab „müüa võimalikult kallimalt kriisi tagajärjel vaesenenud oma maa töörahvale, ja kindlustada omale täiendavat kasu, müües välisturgudel võimalikult odavamate hindadega, et oma vastaste võistlust ära võita“ (Erkoli).

Kuid maailm on juba ära jaotatud imperialistlike riikide vahel. Faschism seab maailma uuesti ümberjagamise probleemi üles ja püüab selle lahendamisele asuda. Faschismi poliitika seisab selles, et ta seab „üles Euroopa piiride muutmise küsimuse sõja teel, oma naabrite arvel. Saksa fashistide avanturistlikud plaanid ulatavad õige kaugele ning on sihitud sõjalisele revanšile (tasumisele — R.) Prantsusmaa vastu, Tšehhoslovakkia jagamisele, Austria oma alla võtmisele, Balti riikide iseseisvuse hävitamisele, milliseid riike nad Nõukogude Liidule kallaletungimise tallermaaks tahavad muuta, Nõukogude Ukraina ärakiskumisele NSV Liidu küljest“¹.

¹ Erkoli, „Kominterni ülesannetest seoses Ilmasõja ettevalmistamisega imperialistide poolt“, lhk. 8.

² Resolutsioonid, lhk. 48.

¹ Resolutsioonid, lhk. 44.

Seda tööraha-vaenulikku ja kontrevolutsioonilikku poliitikat püüab fashism igal maal kinni katta marurahvuslike tunnete kasvatamisega; juttudega „uuest riigikorrast“, klassidevaheliste vastuolude kindimätsimisega tahetakse laialiste rahvakihide protestiavaldust sõjaliste ettevalmistuste ja piirita kurnamise vastumahasuruda. Eesti fashistidehäälekandja „Uus Eesti“ kirjutab, et „rahvas ihkab rahu ja hindab rahu üle kõige. Ja mitte ainult rahu rahvaste vahel, vaid samuti ka *kodus* ja *riigis*“. Peaasi: rahu kodus! Klasside võitluse asemele seatakse „rahva üldhüvid“, millede maksuselepääs olevatki „see võimas tegur, mis valitsuse ettevõttele kindlustab juba ette rahva sümpaatia“ („Uus Eesti“, 26-IX 35 a.). Kuid saksa fashism relvastub, koondab omale liitlasi võõraste maade ja rahvaste allaheitmiseks. Seespool surub ta maha igasuguse vaba arenemise mõtte. Eesti fashismi sõjapealik Laidoner käis oktoobris Soomes, tutvunes seal Nõukogude piiri ääres olevate sõjaliste punktidega, pidas läbirääkimisi vennasliidu loomiseks Soome ja Eesti vahel. Eesti ajakirjandus leiab, et Laidoneri küllaskäik kindlustas vennassidemeid Soome ja Eesti vahel, aitas kõrvaldada „arusaamatusi“ kahe rahva vahel. Kuid pole tarvis pikalt selle juures peatada, mis tähendus sel küllaskäigul on. Teada on, et Eesti fashistlik valitsus seisab Leedu-Poola ja Leedu-Saksa tüliküsimustes Poola ja Saksamaa pool. Fashistlik Soome on, nagu teada, üks kõige saksasõbralikumatest riikidest Baltimere rannikul. Vennassidemed ja „arusaamatuste“ lõpetamine kahe rahva vahel peab tähendama kokkulepet saksasõbralikus välispoliitikas. Kuhu see poliitika viib? Nõukogudevastalise sõja toetamisele, kaasaaitamisele. Kuid see sõda ei too vabadust ja iseseisvust eesti rahvale, vaid ta iseseisvuse kaotamist saksa fashismile.

Eesti fashistlik valitsus ütleb, et ta sõda ei taha — „rahvas ihkab rahu“. Eesti rahvas ihkab tõesti rahu, kuid sõja ja rahu küsimuse otsustamisest on rahvas kõrvaldatud. Ei ole sõda üldse, ütleb Lenin, vaid on konkreetsed sõjad, millede iseloomu ära määrab praeguse ajajärgu klassijõudude vahekord kogu maailmas ja üksikutes riikides, kes sõtta astuvad või keda sõtta kisutakse, sunnitakse sõdima.

Eesti fashismi välispoliitika on alati paika otsinud imperialistlike riikide eeskodadest, kusjuures orientatsioon Inglismaale on olnud Pätsi-Laidoneri välispoliitika pealiin. Kui Inglismaa suhtub heatahtlikult Saksamaale, relvastab viimast, siis

Eesti välisministrid ja riigipead kүүrutavad end samuti sinna poole, kuhu näitas peremees. Muidugi ei tähenda see, et Eesti fashismil puuduks oma iseseisev poliitika. See seisab põhimõttel: kes rohkem pakub, kellelt rohkem saaks välja tingida. Laidoner on korduvalt seletanud, et idapakt ei vasta Eesti iseseisvuse huvidele ilma Inglismaa ja Hitleri allkirjata... Kuid samal ajal tekib kodanlikes ringkondades kahtlus, kas Eesti iseseisvuse huvidele paremini vastab liit Poola lipu all, mille varjul purjetavad Saksa uued ristlajad, või liit Nõukogudemaaga. Muret teeb ka Pätsi-Laidonerile see asjaolu, et laialised rahvakihid on Hitleriga sõbrustamise vastu. Kartus rahvahulkade poolehoidu kaotada sunnib Eesti fashismi manööverdama, hitlerismi vastu näilikult võitlema (näit. kohtukometid „vabside“ vastu), sõjale ettevalmistamist ja tööraha kurnamist marurahvusliku kihutustöö varju ära peitma.

Kuid uut ei toonud ükski kõik nimetatud vastuolud riikide, rahvaste ja klasside vahekordadesse. Uut tõi see, — mis on peamine, — et sotsialism NSV Liidus on võitnud, mis jaotas maailma lõpulikult kaheks süsteemiks. Nii suured kui väikesed rahvad mõtleavad selle tõsiasja üle väga sügavalt järele. Rahvahulkades valmib uus orientatsioon — Nõukogude Liidu suunas. Tshehoslovakkia rahvad on arusaamisele jõudnud hädaohu tõsiduse üle, mis neid ähvardab hitlerismi poolt. Valitsus on asunud sõprussidemete loomisele NSV Liidu valitsusega. See asjaolu, et rahvahulgad NSV Liidus kui rahu ja rahvaste kaitsjas ikka rohkem veenduvad, on ka ükeks põhjuseks, miks meil sõda seni pole. Kodanlus kardab revolutsiooni, sellepärast kardab ta ka sõda, sest teatud tingimuste juures (NSV Liidule kallaletungimine, teiste rahvaste iseseisvuse hävitamine jne) kiirendab sõda revolutsiooni lahtipuhkemist. Need asjaolud soodustavad meie võitlust rahu eest.

Kommunistliku Internatsionaali VII kongressi resolutsioonis sm Erkoli aruande kohta öeldakse:

„Rahu eest võitlemine avab kommunistlikele parteidele kõige suuremad võimalused laialdase ühtsa väerinna loomiseks. Selle ühtsa väerinna ridadesse tuleb tõmmata kõiki neid, kes rahu säilitamisest huvitatud on. Jõudude koondamine igal antud silmapilgul peamiste sõjasütitajate vastu (praegusel ajal fashistliku Saksamaa ja temaga seotud Poola ja Jaapani vastu) on kommunistlike parteide tähtsam aktiivlik ülesanne.“

Seoses sellega omab eriti suure tähtsuse fashismi *rahvusliku* demagoogia paljastamine kommunistlike parteide poolt. Fa-

schism püüab oma rahvavaenulikkuiseloomu kinni mätsida sõnakõlksudega rahva ühendamisest, rahva ühistest huvidest jne. Rahval, s. o. tõelikul rahval, mitte kapitalistidel, on tõesti palju ühiseid huvisid, ja need rahva ühised huvid käivad risti vastu kodanluse huvidele. Mis ühist on saksa rahval fashismi maadeahnitsemise ja teiste rahvaste allaheitmise plaanidega? Mingit „ühist huvi“ saksa rahval hitlerismiga ei ole, samuti kui ei ole eesti rahval mingit ühist huvi fashismi poliitikaga, mis sihitud iseseisvuse mahasahkerdamisele ja laialisterahvakihtide kurnamisele. Eestifashism püüab igal juhtumil tõendada, et tal mingit ühist ei ole saksa ja itaalia fashismiga, kus „kitsas ringkond“ võimu juures olevat, kuna Pätsi-Laidoneri diktatuurivalitsus „laialist rahva koos- ja ühistööd“ korraldavat. Seda tehakse töörahva hulkade petmiseks. Jutlustatakse demokraatia „uuestisünnist“, mis pidavat selles seisma, et kõik majandusliku iseloomuga hädad tehakse „teatavaks valitsusele kutselistel astel seisvate kodade kaudu“ („Uus Eesti“), kuna poliitikat teeb ja ajab valitsus: See meetod võimaldabki rahanduskapitalil oma diktatuuri teostada ja rahvast sõdadele ette valmistada nii majanduslikult kui ka psühholoogiliselt „üldiste huvide“ sildi all.

Imperialistliku sõja vastu võitlemist on sellepärast vaja ühendada fashismivastase võitlusega. Ühtsa väerinna moodustamine sotsiaaldemokraatlikkude ja reformistlikkude organisatsioonidega ja töölistega rahu eest võitlemiseks nõuab otsustavat võitlust kõigi reaktsioonilikkude olluste vastu sotsiaaldemokraatia ridades, kes sõjahädaohu suurenemisel veel tihedamalt koostööle kodanlusega asuvad fashistliku riigi kaitsemiseks. Niisugusteks, kes kodanlusega koostööd kõrgemalt hindavad kui ühtsat väerinda töölisteklassi vahel, osutusid Inglismaa, Tšehoslovakkia, Hollandi, Rootsi, Daani sotsialistlikkude parteide juhid, kelle mõjul ja pealekäimisel II Internatsionaali täidesaatekomitee tagasi lükkas Kominterni ettepaneku kahe Internatsionaali tegevuse ühiseks võitluseks sõja vastu ja fashistlikkude sõdade algatajate vastu. Inglise töölistepartei juhid on kommunistidega ühise sõjavastase võitluse vastu. Mitte ainult valimiseelse manöövri pärast ei ütelnud Inglise töölistepartei juhid ühisest väerinnast ära, — see võis olla ainult kaudseks põhjuseks, — vaid äraütlemise põhjused seisavad selle partei väikekodanlikes põhiolus, programmis ja tuleviku väljavaadetes ühiskonna arenemisele. Eesti sotsiaaldemokraatia reaktsioonilikumad ju-

hid Joonas, Ast, Rei, Alma Ostra on tööliste ühtsa väerinna vastu, nad toetavad Pätsi-Laidoneri fashistlikku diktatuuri, nad peavad seda paremaks laialisest demokraatiast. Ast on fashistliku „Uus Eesti“ kaastöeline, Alma Ostra kodanline naistegelane, Rei kodanluse varanduste hooldaja ja kaitsja. Kodanlusega koostöö on neile tähtsam ja kallim proletariaadi ühtsast väerinnast.

Kuid niisugused polnud kõikide sotsialistlikkude parteide juhid. II Internatsionaali täidesaatekomitees leidus inimesi, kes olid Kominterni ettepanekute poolt. Teises Internatsionaalis puudub ühtsus. See on suur võit neile, kes ühtsale väerinnale püüavad ja töölisteklassi ühise tegevuse eest võitlevad. Ka Eesti Sotsialistlikus töölisteparteis on inimesi, kellele ühine tegevus tööliste vahel fashismi vastu kallim on kooselamisest reaktsioonilikkude juhtidega — Rei, Joonase jt. See on Eesti töölisteklassi võit ja kõigi nende võit, kes tõepoolest ausalt tahavad rahu eest võidelda. Tuleb tervitada iga sammu, mis ühtsa väerinna poolehoidjad sotsialistid selle väerinna loomiseks teevad, kuid rahu asja pärast ja ühtsa väerinna huvides on vaja avalikult näidata ka nende tegevuse puudustele. Ühe niisuguse puudusena võiksime nimetada NSV Liidu saavutuste populariseerimise peaaegu täielikku puudumist Eestis. Kui pole seda populariseerimist, siis pole ka tõelikku võitlust rahu eest.

Samuti tulevad selgitava arvustuse alla võtta heatahtlikkude patsifistide vaated, nende haritlaste ekslikud seisukohad, kes arvavad, et fashism ükskõik missugusel kujul ja moel võib kogu rahva huvide kaitsja olla. Näiteks, ühed näevad fashismis kindla käe valitsust, kui klassidest „kõrgemal seisvat võimu“, kes suuteline olevat rahvuslikku ühtsust teostama, teised toetavad oma valitsuse asumaade kurnamise poliitikat, ja „õigluse“ seisukohast väljudes toetavad saksa imperialismi asumapüüdeid, mitte aru saades, et kodanluse maadeahnitsemise poliitika ja teiste rahvaste üle valitsemine on üks sõja peamistest põhjustest.

„... võideldes energiliselt nende patsifistide vastu, kes oma poliitikaga imperialistliku sõja ettevalmistamist saksa fashistide poolt kiiani katavad (Töölistepartei juhatus Inglismaal jne), peavad kommunistid koostööle tõmbama kõik patsifistlikud organisatsioonid, kes valmis on kommunistidega kas või osagi tõeliku imperialistlikkude sõdade vastu võitlemise teest ühes minema“¹.

Rahvustunde kasvatamine on praegu fa-

¹ Kominterni VII üleilmse kongressi resolutsioonid, lk. 50.

schismi moodsamaid hulgalise kihutustöö abinõusid. Saksa fashism, kasutades Versailles'i rahulepinguga sünnitatud viha-vaenu Entente (liitriikide) imperialistlikkude riikide vastu, püüab end näidata saksa rahva päästjana. Imperialistlikkude riikide vaheliste vastuolude alaline teravnemine, saksa imperialismi mõju ja relvastuse kasv löid olukorra, milles saksa fashism võis Versailles'i rahulepingu peamised punktid annulleerida. Sellest lepingust on järele jäänud ainult riikide piirid ja mandaatide jaotus asumaade peale. Kuid see fashismi käeliigutus tähendas vaid seda, et saksa laialised rahvakihid Entente imperialistide mõju ja ikke alt saksa imperialismi vägivalda ning terrori alla sattusid. Kuid saksa fashismi naabri- maade äraneelamise poliitika, sõjakäigu vajaduse jutlustamine itta, töörahva õigusetus ja kasvav kurnamine ei pea kauaks paika „rahva päästmise“ teoriana. Kommunistliku partei selgitus- ja organiseerimistöö aitab hulkadel silmad avada. Saksa laialised rahvakihid on arusaamisele tulemas, et fashism ei tegutsu rahva huvides, vaid ainult kapitalistide-suurtöösturite ja pangaomanikkude, s. o. rahva kitsa ülemikihi huvides.

Eesti fashism tegutseb samati hullumeelse marurahvusluse õhutamise abil. Võltsitakse ajalugu, tehakse pöörast marurahvuslikku kihutustööd „eestluse“ ja rahvusliku tunde kasvatamiseks. Kommunistid on kodanlise rahvusluse leppimata põhimõttelikud vastased, kuid nad ei ole rahvusliku nihilismi pooldajad, rahvuslikkudest tunnetest peavad nad väga lugu ja sellepärast ei või nad lubada, et rahvuslikke tundeid tarvitatakse rahva orjastamiseks, ta allutamiseks käputäie kurnajatele. „Revolutsioonilik proletariaat võitleb rahva kultuuri päästmise eest, tema vabastamise eest mädaneva monopolistliku kapitali köidikutest, teda vägistava barbaarse fashismi käest. Ainult proletarne revolutsioon võib ära hoida kultuuri hukkamise, tõsta kultuuri kõige kõrgemale õitsengule, kui tõepoolest rahvuslikku kultuuri, mis *rahvuslik oma vormi ja sotsialistlik oma sisu poolest*, — nagu seda meie silma all *Stalini* juhatusel teostatakse Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidus“ (Dimitrov). Eesti fashism võltsib ajalugu, kujutades ennast kõige selle pärijana ja jätkajana, mis rahva minevikus on kõrget ja kangelaslikku, aga kõike seda, mis alandav ja haavav rahva rahvuslikkudele tunnetele, kasutatakse ära fashismi vaenlaste vastu. Nii teeb eesti kodanlus 1905 a. revolüt-

siooni kangelastega ja selle kangelasliku ajajärguga, kujutades verist sündmust Tallinna turul 1905 a. 16. oktoobril kui „eesti rahvuse revolutsiooni“ kuis „vene soldatid“ lasknud eesti rahva peale. Needsamad fashismi juhid, kes nüüd ülistavad 1905 a. võitlusi, pidasid 1905 a. läbirääkimisi tsaarimetnikkudega revolutsiooniliku liikumise mähasurumiseks, andsid ära revolutsioonilikke töölisi, toetasid tsaarivalitsust, õigustasid toimepandud verevalamisi.

Paljudki eesti haritlased, kirjanikud, kultuuritegelased uimastuvad sellest rahvustunde hullumeelsest kihutustööst. Selle asemel, et otsida ja avastada sarnase marurahvusluse sotsiaalset päritolu, fashismi majanduslikke ja poliitilisi juuri, ta ülesannet ja eesmärki, minnakse üle fashismi leeri, hakatakse ta palgaliseks agendiks.

Üks osa Eesti kirjanikke seab üles „tööeestluse“ põhimõtted, mis nende autorite arvates seisvat „ülesehitavas töös“. — „Tööeestlust kannab eluline, mehine idealism, mis väljendub tegudes ja ülesehitavas töös“ (E. Hiir, „Looming“, nr 3, 1935 a.). „Eluline idealism ülesehitavas töös“ — mis asi see on? Vaevalt on autorid enesele seda mõistet ära seletanud, kuid Eesti kodanlise iseseisvuse aastatel on mõnigi „eluline idealist“ „ülesehitavat tööd“ tehes enese lõpulikult fashistide leeri „töötanud“. Neist võiks nimetada Karl Asti, luuletajat Schützi, Visnapuud... Kas Hiir ka nende eeskuju järele tahab talitada? Kuid mis teeb Hiir, see vaevalt kedagi huvitab, et aga osa haritlasi Eestis *midagi tahaks* teha ja ütelda, seda tunnistab Hiire teooria tingimata. Ei juleta aga ütelda, et vana vaja maha lõhkuda ja siis uue ehitamisele asuda. Ainult üksikud, nagu Barbarus, on nii julged ja mehised, et kuulutavad: Nõukogude Liidus keeb uus elu, vana on seal purustatud ja uus kultuurihoone kerkib, uus, mille sarnast pole keegi näinud. Igatahes mõnesugused nihkumised on aset leidmas eesti haritlaste seas fashismi küsimuses, sõja ja rahu küsimused erutavad mitte ainult töörahvast, vaid ka haritlasi.

Tarvis on neid kihte arusaamisele viia, et eesti fashismi sise- ja välispoliitika on eesti rahvusliku iseseisvuse hävitamisele sihitud. Pätsi-Laidoneri „kahemehe“ valitsemise Saksa-Poola sõbralik poliitika pole ju objektiivselt muud kui Eesti iseseisvuse mahasahkerdamise poliitika. Saksa kapital tungib Eesti rahvamajandusse. Hiljutij käis ajakirjandusest sõnum läbi, et pankur Scheel tahab „eesti soost“ kapitaalale ma-

hutada eesti tööstusse. Kuid kes on Scheel? Tuntud saksa soost rahandustegelane, kellel suured sidemed Saksa rahanduskapitaliga. Scheeli pank on Saksa pankade osakond Eestis. Muidugi ei ole Scheeli pangast eemal ka eesti pankurid — eestkätt Päts ja Laidoner. Meie ei tea nende osa suurust selles pangas, kuid praegusel juhtumil pole see tähtis. Tähelepanemiseväärt on see, et Eesti põlevkivitööstuse „elustamine“ kapitalide mahutamise teel, millest Eestis kui suurest rahvuslikust võidust räägitakse, sünnib *Saksa kapitalidega Scheeli panga kaudu*. Nii viisi saaksime Eesti „rahvuslikust ehitustööst“ järgmise pildi: Krupp + Stinnes + Scheel + Laidoner + Päts. See „liit“ kõneleb juba küllalt selget keelt, kuivõrd eesti fashism kaitseb Eesti rahvuslikku iseseisvust ja rahva vabadust Saksa fashismi vastu, kellele ta lahkel käel kontsessioone annab.

Nendest tõsiasiädest tehakse poliitilised järeldused. Järeldusi teevad need, kes raha annavad, kelle kapitalid tööstuses ja rahvamajanduses. Esiteks, kui Saksa kapital põlevkivi tööstust arendab ja omale Eesti bensiini tagavarasid loob, kui ta Eesti valitsusele soodsad tingimused loob põllumajanduse saaduste sisseveoks Saksamaale, siis tehakse seda poliitilistel ja strateegilistel kaalutlustel. Teiseks, need asjaolud takistavad eesti fashismil manööverdamist, teise orientatsiooni võtmist, ja sellepärast teevad ta mängukanniks saksa kapitali käes.

Eesti rahva iseseisvust, ta rahvuslikku ühtsust ja kultuuri võib kaitsta töörahva ühtne väerind, mis võib kujuneda laialiste rahvakihtide võitlusest oma majanduslike kude ja poliitiliste huvide eest laialiseks rahvaväerinnaks, võitluseks Eesti rahvusliku iseseisvuse eest.

„... Kommunistide ülesanne seisab selles, et pidades leppimatut võitlust tööliste, töötavate talupoegade ja vähemusrühvuste majanduslike kude ja poliitiliste seisukohtade kindlustamise eest, ühtlasi sellega asuda rahvusliku iseseisvuse eest võitlejate esimestesse ridadesse ning pidada vabastussõda lõpuni, „oma“ kodanlusel mitte lubades kallaletungijate riikidega oma maa huvide arvel kokku leppida“¹.

Niiisuguste kallaletungimiste osalisteks imperialistlike riikide poolt võivad saada Balkani ja Balti riigid. Kuid ühtlasi on neis riikides, nagu nägime, eeldusi ka selleks kõige rohkem, et nende valitsevad kodanlikud kihid kallaletungivate riikidega (näit. Saksamaaga) oma maa huvide arvel püüavad kokku leppida. Töolisteklass ja tööta-

vate kihtide laialised hulgad peavad seda teraselt tähele panema. Kommunistid asuvad rahvusliku iseseisvuse eest võitlejate esimestesse ridadesse; nad ei luba, et „oma“ kodanlus rahvusliku iseseisvuse pealetungivate riigile maha saherdab. Sest iga sõja eesmärk Euroopas on nüüd Nõukogude Liidu hävitamine. Ja selle hävitamise nimel hävitatakse enne kümnete väikerahvaste rahvuslik iseseisvus.

Ajajärgul, mil Nõukogude Liit ühel kuuendikul osal maakera pinnast kogu inimsoo jaoks sotsialismi ehitab ja rahu asja kaitseb, nõuavad kõikide maade tööliste ja töötavate kihtide huvid NSV Liidu kaitsmist kontrrevolutsioonilikkude pealetungimiste vastu. NSV Liit kasutab oma võimu rahu kaitseks, rahu alalhoidmiseks, et kindlustada sotsialismi ehitamist Nõukogudemaal ja töörahvahulkade organiseerimist ning kasvatamist kapitalistlike kude maal. Nõukogude Liit on hiiglasuure tähtsusega toetuspunkt meie võitluses rahu eest, ta annab sellele võitlusele niisuguse väljavaate, millist varem kunagi pole olnud. NSV Liidu majanduslikud ja kultuurised saavutused teevad maailma revolutsiooni. Sotsialismi saavutused näitavad laialistele hulkadele nende viletsuste ja hädade tõelike põhjusi. Vihavaen imperialistliku sõja vastu ei kasva mitte ainult tööliste klassis, vaid ka väikekodanlikes kihtides, haritlaste seas. See tähendab, et meil on võimalik tõmmata võitluse rahu eest neid kihte, kes seni poliitilisest võitlusest osa ei võtnud. See tähendab, et meie võitlus rahu eest ja sõja vastu peab hoopis teise iseloomu võtma, kui varem. Sõjavastase töö kitsad raamid vaja läbi murda ja võitlusele anda üldrahvalik iseloom. Nõukogude Liidu olemasolu, ta alaline tugevnemine kapitalismi mädanemise juures kihutavad tööliste võitlusele. Asumaade ja poolasumaade rahvad ei vaata oma vabastamisele, kui lootuseta asjale. Kõige paremat tunnistust annavad sellest nõukogude revolutsiooni võidukäik Hiinas, viimased revolutsioonilikud väljaastumised Brasiilias. Tormijooksu idee valmib hulkade teadvuses, — see Stalini hinnang leiab igapäev tõestust.

„Kui algav kontrrevolutsioonilik sõda Nõukogude Liitu sünnib tööliste ja talurahva punaväge sotsialismi kaitsmiseks tegevusse panema, siis kutsuvad kommunistid kogu töörahvast kõigi abinõudega ja iga hinna eest kaasa aitama punaväe võidule imperialistide vägede üle“¹.

¹ Kominterni VII üleilmse kongressi resolutsioonid, lhk. 52.

¹ Kominterni VII kongressi resolutsioonid, lhk. 54.

E--s

Ametiühingute ühtsusest

Kommunistliku Internatsionaali VII kongress, andes rahvusvahelisele töölisteriikimisele uue taktikaliku orientatsiooni, seadis uut moodi üles ka ametiühingute ühtsuse küsimuse nii ühe maa, kui ka rahvusvahelises ulatuses.

Kongressi resolutsioon ütleb selle küsimuse kohta:

„Kommunistid on otsustavalt ametiühingute ühtsuse jaluseadmise poolt igal maal ja rahvusvahelises ulatuses; ühtsate klassiliste ametiühingute, kui tööliste klassi ühe tähtsama toetuskantsi poolt võitluses kapitali ja fashismi pealätungi vastu, ühtsa ametiühingu poolt igas valmistuseharus; ühtsa ametiühingute ühenduse poolt igal maal; ametiühingute ühtsate rahvusvaheliste ühenduste poolt valmistuseharude järele; ühtsa ametiühingute Internatsionaali poolt klassivõitluse alusel.“

Missugused tingimused seab Kommunistlik Internatsionaal ametiühingute ühtsuse teostamise eelduseks? *Kaks tingimust* — esimene: ametiühingud peavad tõelikult kaitsma tööliste klassi majanduslikke huviseid, nad ei tohi mitte olla kodanlusega koostöötamise asutusteks. Ja teine: ametiühingutes peab maksma ametiühingulik demokraatia, s. o. ametiühingutes võivad olla liikmeteks kõik töölised poliitilise ilma vaate ja parteilise kuuluvuse peale vaatamata, ning nemad võivad ametiühingu raamides oma vaateid kaitsa ja propageerida. Peatingimus on esimene, sest tema tõelikust täitmisest oleneb ka teise tingimuse täitmine. Klassiline ametiühing, kes töölise huviseid kaitses, ei heida töölise selpeärast ametiühingutest välja, et nad aktiivset klassivõitlust nõuavad, — nagu seda tehakse veel praegu paljudes reformistlikkudes ametiühingutes. Ehk jälle — klassilisel ametiühingul ei tarvitse sulgeda oma ukse töölise eest, nagu seda teeb, näiteks, Tallinna metallitöölise ametiühing, nõudes liikmeks võtmisel töölisele kahe ametiühingu liikme soovitus ning lükates tagasi kõik aktiivse klassivõitluse pooldajad.

Niiviisi seab Kommunistliku Internatsionaali VII kongress üles ametiühinguliku ühtsuse küsimuse, kui aktuaalse töölisteriikimise päevaülesande ja — „teeb... kommunistidele kohuseks tarvitusele võtta kõik praktilikud abinõud ametiühingute ühtsuse teostamiseks valmistuseharude ja üleriiklikus ulatuses.“ (VII kongressi resolutsioonist.) Kommunistid kõigil maal, kõik revolutsioonilikud töölised said VII kongressilt kindla käsu — kõik selleks teha,

et teostada ametiühingulikke ühtsust, — liita kokku kõik töölisteriikimise ametiühingulikud organisatsioonid — ühiseks võitluseks röövliliku fashismi vastu, kes töölisele kõik õigused röövib ning neid lõpmata piinade kätte paiskab.

Ametiühinguliku ühtsuse eest võideldes on kommunistid juba real maal tõestanud, et ametiühingulik ühtsus pole nendel mitte manöver, pole mitte agitatsiooni hüüdsõna, nagu ametiühinguliku ühtsuse vastased sotsiaaldemokraatia tagurlikud juhised tõendada püüavad, vaid on reaalse võitluse eesmärk, mida nad igati saavutada püüavad. Kõige paremaks tõenduseks sellel alal on reaalsed tagajärjed, mis saavutanud on Prantsusmaa proletariaat ametiühinguliku ühtsuse alal. Prantsusmaal on ametiühingulik ühtsus tänapäeval juba tegelikult teostatud. Kaks ametiühingute liitu — revolutsioonilik ja reformistlik — võtsid vastu oma kongressidel otsused ühendada mõlemad ametiühingute liidud ühtsaks ametiühingute liiduks. 1936 a. jaanuaris tuleb kokku kongress, mis ametiühingute ühtsuse teostamise lõpule viib, ühtsa ametiühingute keskkoha valib. Juba ammu enne mõlemi ametiühingute liidu kongressi ühinesid rea tööstuseharude ametiühingud ühtsateks organisatsioonideks. *Ühinemine algas alt*, liikmete hulkadest, ja ühinemise tegelik teostamine on just selle töölisteriikimise võimsa ühtsusetungi tagajärg. Kunagi poleks reformistlikkude ametiühingute juhised ühinemisele läinud, kui mitte reformistlikud töölised neid selleks poleks sundinud. Meie nägime kuidas prantsuse reformistlikkude ametiühingute juhised rea aastate jooksul igati ühinemist saboteerisid. Kommunistlikul parteil ja revolutsioonilikkudel ametiühingutele tuli kokku võtta kogu oma määratu tahe, et purustada ametiühingute reformistlikkude juhtide vastupaneku jõud ühtsuse teostamiseks. Neil tuli teha rida tõsiseid järelandmisi, et võtta viimseidki vormaliseid ettekäändeid ühtsuse teostamise teelt (fraktsioonidest loobumine, ametiühingute poliitilistest parteidest rippumata vormeli tunnistamine jt).

Ametiühingute ühtsuse teostamise aluseks oli *klassivõitlus* töölisteriikimise huvise eest kapitalistide vastu. Ja see on peasisi. Mitte ühtsus ühtsuse enese pärast, — mitte ükskõik missugune ühtsus, vaid *ühtsus*

klassivõitluse alusel, ühtsus selleks, et ühiste jõududega, ühtsate organisatsioonidega töolisteklassi huvide eest võidelda fashismi pealetungi ja sõja vastu, töolisteklassi vabaduste ja õiguste eest, — niisuguse ühtsuse eest võitlevad kommunistid ja niisugusel alusel teostavad nad ametiühingute ühtsust Prantsusmaal ja teistel maadel. Ja teine alus — on ametiühingute demokraatia, s. o. iga ametiühingu liikme, iga liikmetegrupi õigus niisuguseid vaateid väljendada ja kaitsta, mida nad õigeks peavad. Just sellel alusel, et ametiühingute demokraatiat reformistlikkude juhtide poolt rikuti, tuligi Prantsusmaal omal ajal ametiühinguliiku liikumise lõhe. Rida ametiühinguid, mille juhatustes revolutsioonilikud töölised enamuses olid, heideti ametiühingute liidust välja, ja nii tekkiski paralleelne revolutsioonilik ametiühingute liit.

Prantsusmaa ametiühingute ühinemine on määratu rahvusvahelise tähtsusega sündmus. Ta näitab kogu maailma töolisteklassile eeskujuna, kuidas töolisteklass oma ridade ja organisatsioonide ühtsust teostada võib. Ta näitab, kuidas tee töolisteklassi organisatsiooni ühtsusele läheb tegevuseühtsuse kaudu real klassivõitluse aladel. Prantsusmaa ametiühingute ühtsuse teostamise eel käis rida võimsaid proletariaadi klassilisi väljaastumisi kapitali ja fashismi vastu (1934 a. veebruari meeleavaldused, suured streigid, 1935 a. 14. juuli jne). Neis väljaastumistes võitlesid töölised ilmavaate ja parteilise kuuluvuse peale vaatamata üheskoos fashismi vastu ja tõmbasid endaga kaasa laiad tööraha ja väikekodanlised hulgad. Rahva väerinna edusammud Prantsusmaal on nimelt proletariaadi ühtsa väerinna edusammude tagajärjel saavutatud. Proletariaat teistel maadel õpib nimelt nende edusammude najal ja võtab õpetust — kuidas oma ridade ühtsust teostada ja kuidas fashismi pealetungi tagasi lüüa.

Tõepoolest, kui küsida, kui palju kõven-dab ametiühingute ühendamine tegelikult Prantsusmaa proletariaadi organisatsioonilist jõudu, siis ei saa seda mõõta mitte üksi puht aritmeetiliku kokkuarvamisega, et organisatsioonide liikmete arv suurenes nii- ja niipalju. Tegelikult on jõu suure-nemine palju suurem. Kui palju on neid töö-lisi, kes kahe ametiühingute liidu olemas-olekul ametiühingust üldse eemale jäid, sest killustatud jõuga ühingud ei suutnud tihtipeale küllalt mõjuvalt töolistes huvide kaitseks välja astuda ja seega töölisi ligi tõmmata. Osa töölisi jäi sellepärast ameti-

ühingust eemale, et nad kumbagisse minna ei tahtnud. — lihtsalt ei osanud kahe vahel valida. Ühtsal organisatsioonil on töölistehulkade jaoks palju suurem külgetõmbejõud, sest temas näevad tööraha-hulgad oma otsekoheste huvide kaitstaj ning lõpueesmärgi — sotsialismi — eest võitlejat. Seesama on maksev ametiühingute ühtsuse küsimuses kõigil maadel. Ja mida kindlamalt ametiühingud tegelikult töolisteklassi huvide eest võitlevad, seda enam võivad nad omale laiade töolistehulkade poolehoiu ja usalduse.

Määratusuurt mõju avaldab aga ametiühingute ühinemise fakt ise juba, veel enam aga ühtsate ametiühingute tagajärjerkkam tegevus, võitlus, tööraha teiste kihtide, linna väikekodanliste olluste ja maa poolproletaarlaste ja kehvtalurahva kihtide peale, kes oma kindla seisukoha puudumisel enamasti sinnapoole kõiguvad, kus nad suuremat jõudu ja aktiivsust, suuremat sihikindlust ja oma huvidele lähemal seisvat võitlust näevad. Nende hulkade poolehoiu võitmine on vajalik ettevalmistuseks proletariaadi hegemooniale nende väikekodanliste kihtide üle eelseisvates suurtes klassivõitluse lahingutes, ilma millise hegemooniata proletariaadi võit enam kui küsitav on.

Nagu juba öeldud, ei läinud ametiühingute ühtsuse teostamine Prantsusmaal sugugi mitte libedasti. Kommunistidel ja revolutsioonilikkudel töolistel tuli (ja tuleb ka edaspidi) pidada määratud võitlust selle ühtsuse teostamise eest. Reformistlikud juhid püüdsid igati seda ühtsust takistada ette tuues kord üht, kord teist ettekäännet ning üles seades mitmesuguseid nõudmisi, mis ühtsuse teostamist tegelikult takistas ja raskendas. Rahvusvaheline ametiühingute ühendus (Amsterdami Internatsionaal) pole sellele ühendamisele ka mitte kaasa aidanud, vaid, vastupidi, seda igati takistanud. Ja nüüdki, mil ühinemine Prantsusmaal tegelikult teostatud, vaikib Amsterdami Internatsionaal sellest ülitähtsast küsimusest. Vaikivad tegelikult ka reformistlikud ühendused tähtsamatel maadel. Vaikimine pole mitte alati nõusolek. Käesoleval juhtumil igatahes mitte; niisuguse tähtsa küsimuse mahavaikimine võib tähendada ainult sellega mitte-nõusolemist. Revolutsioonilik Ametiühingute liit — Punane Ametiühingute Internatsionaal — tervitas täie rõõmuga Prantsusmaa ametiühinguid nende ühinemise puhul ja kutsus kõigi maade ametiühinguid Prantsusmaa eeskujule järgnema. Sedasama teevad ka revolutsioonilikud ametiühingud kõigil maa-

del. Sellega täidavad nad Kommunistliku Internatsionaali VII üleilmse kongressi ajaloolist liini, sellega teostavad nad miljoniliste tööliste hulkade tahet ja soovi.

Kommunistliku Internatsionaali VII kongress märgib, ametiühingute ühtsuse teostamiseks juhtnööre andes, ära ka selle ühtsuse teostamise eriliini mitmesugustel maadel. Kongressi resolutsioonis on öeldud:

„Neil maadel, kus on olemas väikesed punased ametiühingud, on tarvis saavutada nende astumist suurtesse reformistlikkudesse ametiühingutesse, nõudes oma vaadete kaitsmise vabadust ja ametiühingutest väljaheidetud liikmete tagasivõtmist; neil maadel aga, kus suured punased ja reformistlikud ametiühingud kõrvuti olemas on, tuleb saavutada nende ühinemist üheõigusluse alusel kapitali pealetungi vastu võitlemise ning ametiühingute demokraatia kindlustamise platvormi põhjal.“

Niisugused erinevad taktilised juhtnöörid ametiühinguliku ühtsuse teostamiseks, vastavalt kohalikele tingimustele, järelduvad kogu kongressi joonest, järelduvad leeninlikust-staalinlikust joonest, mida selgelt vormuleeris Kominterni tüürimees, fashismivastane rahvatribuun sm Dimitrov, hoiatades igasuguste skeemide ja schabloonide eest, nõudes leeninliku-staalinliku elava klassivõitluse joone teostamist, arvestades konkreetset olukorda, klassisjoudude vahetõrget ja paigutust igal maal.

Näiteks ei saa talitada ühe ja sellesama schablooni järele ametiühingute ühtsuse teostamise alal Prantsusmaal, Tšehoslovakkias ja kas või Eestis. Esimestel maadel on suured revolutsioonilikud ja suured reformistlikud ametiühingud kõrvuti olemas. Eestis aga on revolutsioonilikud ametiühingud pisikesed grupikesed, reformistlikud ametiühingud aga, nendega võrreldes, suuremad organisatsioonid. Kui Prantsusmaal kommunistidel ja revolutsioonilikel ametiühingutel võidelda tuli ja tuleb mõlemi ametiühingute liidu ühinemise eest üheõigusluse alusel, siis on Eesti pahempoolsete ametiühingute liigetel praegusel silmapilgul kõige õigem tee ilma igasuguste tingimus-

teta reformistlikkudesse ametiühingutesse üle minna seal, kus paralleelsed ametiühingud olemas, ning neis ametiühingutes töötada. Faschism tungib peale. Kahtlemata saab Pätsi faschistlik diktatuur oma käe ametiühingute järele sirutama, neid, kui tööliste klassi organisatsioon, hävitada või oma faschistlikku süsteemi „lülitada“ püüdes. Revolutsioonilikkude tööliste kohus on olemasolevatesse töölisteorganisatsioonidesse koonduda, seal sees töötada, igapäevases töös tööliste huvisid kaitsta, töölisi ametiühingute kaitsele, faschistliku rüüstamise, ametiühingute õiguste kärpimise ja ühingute hävitamise vastu võitlemisele organiseerida.

Tuleb võidelda ametiühinguliku demokraatia eest, s. o., et ükski ametiühingu juhatus ei saaks välja heita töölisi sellepärast, et nad revolutsioonilikud töölised on ja kodanlusega koostöötamise vastu seisavad. Ametiühinguliku liikumise ühtsuse mõte seisab selles, et proletariaadi jõudsid kokku liita võitluseks kapitali pealetungi, faschismi ja sõja vastu. Ja ametiühing, kes oma liikmeid selle eest välja heidab, et nad kapitaliga koostöötamise vastu võitlevad, töölisi faschismi ja sõja vastu võitlusele organiseerivad, — see ei ole mitte tööliste klassi organisatsioon, see aitab kodanlust tööliste klassi vastu.

Ametiühingute ühtsus pole abstraktne juhtsõna, pole ühtsus ühtsuse pärast, pole ka mitte väljamõeldud kusagil kabinetis. See juhtsõna peegeldab tööliste klassi elulikke tarvidusi ja tahet võidelda kapitali pealetungi, faschismi ja sõja vastu. See on hulkade endi võitlusest ja igapäevastest huvidest väljakerkinud elulik juhtsõna. See juhtsõna mobiliseerib hulki võitlusele ja annab konkreetset vastuse, kuidas edukalt võidelda kapitali pealetungi vastu. Kommunistliku Internatsionaali VII üleilmse kongressi võimas hüüd tööliste klassi kõigi osade ühtsuse loomiseks peab saama teostatud, — seda nõuavad tööliste klassi elulikke huvid.

H. Pöogelmann

Marurahvuslased revolutsiooni päranduse kallal

29. oktoobril möödus 30 aastat Eesti töörahva „verisest pühapäevast“ — mõrtsukalikust tapatööst revolutsiooniliku rahva kallal Tallinna turul, kus 60 inimest surma ja üle 200 haavata said. See on üks neid kohutavaid veretöid, millega tsaarivalitsus tõusvat revolutsioonilainet püüdis läm-

tada ja oma kõikuvat jalgealust kindlustada, kuid mis, vastupidi, tema lõpulikku kukutamist veelgi kiirendasid. Eesti töörahvas aga on selle musta päeva jäädavalt oma võitluse ajaloo lehekülgedele kirjutanud.

Nüüd tulevad aga eesti faschistlikud

marurahvuslased, algades Tallinna fashistlikust linnakindralist Sootsast, kes enese Eesti töörahva veristamisega kindraliausse on teeninud, fashistliku valitsuse propagandaministri Oidermaa kaudu kuni Taarapapi Marta Lepani, ja — kirjutavad selle mälestusepäeva lihtsalt *oma rahvusliku* võitluse arvele, nagu sellega ühenduses kogu 1905 aasta revolutsioonivõitlus eesti *rahvuslikuks* liikumiseks tembeldatakse, mille kangelastena tänapäevase fashistliku Eesti marurahvuslikke juhtisid kujutatakse.

Härra Soots seletab, et 1905 aasta võitlus Eestis olnud „ääremaade rahvuslik meelevaldus, mis Vene võimu vastane oli“ ja mida siis sellepärast ka hoopis teisiti maha surutud kui rahutusi Vene sisemil, millele tsaarivalitsus kui „oma rahva nõudmistele“ ja „oma inimeste liikumisele“ vaadanud. Siin, Tallinnas, lasknud „vene soldatid eesti rahva peale“. Kindralihärra arvates 1905 a. sündmuste tähendus selles seisvatki, et need toonud „murde Eesti rahva suhtumises Vene riigi võimusse“.

Hr Oidermaa kinnitab takka: see ei olevat õige, kui tõendatakse, nagu oleks 1905 a. liikumises „tegevad olnud ainult klassivõitluse jõud ja klassivõitluse idee“. „Tööliskond Tallinnas ja Tallinna linnavalitsus tegutsesid käsikäes, seega õieti kogu Tallinna rahvas, ... keda haaras mingi saladuslik jõud, saladuslik võlu“. See „saladuslik jõud, saladuslik võlu“ tegi 1905 a. võitlused „õieti meie Eesti rahva iseseisvuse võitluse eelvõitluseks“. See olnud eesti „esimese rahvusliku ühistunde ärkamise silmapilk“.

Ja Marta Lepp, kes vististi peaks mäletama, et tema sellel veretalgul ju ometi mitte sellepärast haavata ei saanud, et ta eesti rahvuslike huyide kaitsel väljas oli; kes peaks mäletama, et ta laskmise silmapilgul laternaposti otsast ju mitte Eesti iseseisvuse ideid, liiati mitte fashistliku iseseisvuse, fashistliku marurahvusluse ideid ei kuulutanud, vaid hoopis midagi muud: töörahva vabadust, rahvahulkade õigusi, — proua Marta Lepp tuleb nüüd ühes teiste marurahvuslastega seletama: „Meid taheti muuta halliks vene massiks“ ... „sellepärast tõmbasid kaasa noored ja vanad kõikidest rahvakihtidest“.

Niisugune on lühidalt nende kõnede sisu, mis tänavu selle „verise pühapäeva“ mälestusepäeval Tallinna turul peeti — nagu seda edasi annab eesti ajakirjandus (vt. muu seas „Päevaleht“ nr. 300, 30/XI — 1935).

Missuguse pildi saame siit 1905 a. võit-

luste kohta? Rahutused alganud Eestis „haaratuna üldisest mässutungist“ Venemaal, kus see „mässutung“ aga eriti sellest hoogu saanud, et „tsaarivõim järele andis“. Eestis „olid need rahutused aga sootuks teist laadi kui Venemaal“ — puht rahvuslikku laadi nimelt. Ja „kaasa tõmbasid kõik kihid“. Kokkuvõttes olid need võitlused aga vaid sissejuhatuseks Eesti iseseisvuse-võitlusele, milles „eestlane, Eesti rahva sisemine jõud“ löi omale iseseisva riigi...

*

See ei ole muidugi mitte esimene ega viimane kord, et kodanlus ajalugu oma klassihuvides võltsib; seesugune võltsimine on tema *harilik* ajalookäsitamise meetod ja süsteem, mis on tingitud sellest, et hulkade silmade pimestamiseks ajaloost tõestusi tahetakse otsida ja leida, mis kodanluse võimu jäädavust peavad õigustama ja kinnitama. Ka eesti kodanline ajalookäsitus on vaid lausa kodanlike kurnamiskorra ülistus ja õigustus. Ka eesti kodanlised kirjanikud ja kodanlus üldse kasutavad ajalugu klassivõitluse sõjariisitanat töörahvahulkade vastu. Kuid mitte alati ei sünni see nii jultunult, nii jõhkralt, nagu käesoleval juhtumil, kus fashistlikud marurahvuslased revolutsiooniliku töörahva võitluseväljale hiilivad, et siit omale saaki otsida, nagu marodöörid, kes lahinguliini seljatagust laastavad, kõike seda omale ahmides, mis võitluserindelt maha on jäänud.

Meie ei taha pikemalt peatuda seesuguste ajaloo teaduse „pärlite“ juures, nagu Sootsa tõendus: mässutung puhkenud Venemaal sellepärast vallale, et — „tsaarivõim järele andis“. Endisele tsaariohvitserile seesugune järeleandmine muidugi ei meeldinud ega meeldi, eriti tänapäev. Tema, kui veendunud ainuvalitsusekorra pooldaja — hr Soots on üks neid vähe-seid eesti tagurlikke võimumehi, kes Eesti *vabariigis avalikult kuningriikluse ja kuningavõimu* ideed on jutlustanud — tema muidugi poleks „järele annud“, vaid enim seda abinõu pooldanud, mida tarvitati — Tallinna turul 16. oktoobril 1905 a., või Peterburis 9. jaanuaril Talvepalee platsil. Ei maksa ka seda põhjalikumalt seletada, et tsaarivõim „oma rahva“ ja „oma inimeste“ revolutsiooniliikumist niisamuti tule ja tinaga rahustas, nagu ta seda Eestis tegi. Moskva ülestõusu veresse lammatamine 1905 a. detsembris lükkab üksi juba kindralihärra selle „teooria“ ümber, nagu oleks tsaarivalitsuse suhtumine revo-

lutsiooniliikumisse ja selle liikumise mahasurumine põhiselt teistsugune olnud kui ääremaadel. Kümned ja sadad *hulgalised* verised tapatalgud *venelastest* revolutsioonäride kallal kinnitavad seda.

Kuid milles seisab selle ajaloovõitluse, selle marodöörimise eesmärk ja sügavam mõte? Kõigepealt käega katsutavalt muidugi selles, et faschistlikud marurahvuslased 1905 aasta võitlusi, au, kangelaslikkust ja nende võitluste kuulsaid traditsioone *oma arvele, eesti rahvusliku kodanluse* arvele püüavad kirjutada, hulkade ees tõendada, nagu oleks 1905 aasta kangelaslik võitlus *sellesama rahvusliku idee* lipu all sündinud, mille all ja nimel *nemad* nüüd, *tänapäev*, eesti rahvast „ühinema“ kutsuvad, mille nimel ja lipu all Päts ja Laidoner 12. märtsil 1934 oma faschistliku riigipöörde toime panid ja nüüd faschistlikku diktatuuri teostavad. Et 1905 aasta võitluse juhid õieti — needsamad tänapäevase faschistliku Eesti marurahvuslikud juhid olid, ning et nende faschistlik diktatuur „kindlasti pikkade ja lõpmatute aegade jooksul meie päralt on“, see tähendab — igavesti püsima jääb, kui hulgad seda tõesti 1905 a. kangelasliku traditsiooniga kaitsevad. Lühidalt: 1905 aasta kangelasliku revolutsioonivõitluse mälestust peab kaitsevalliks, nurgakiviks saama Päts-Laidoneri faschistliku diktatuuri hoonetele.

Kas on see eesti rahvusliku kodanluse küüntesirutamine 1905 a. revolutsiooni pänduse järele kuidagi või mingisuguselgi määral ajaloolikult õigustatud või põhjendatud? *Mille eest* või *mille pärast* võideldi ja *kes* nimelt võitlesid 1905 aasta liikumises? Kuidas vastab ajalugu nendele küsimustele?

See oli *tööliste* streigilaine, mis 1905 a. jaanuaris linnast linna veeres ja millega selle aasta kuulsusrikkad võitlused algasid; need olid *moonakad* mõisates ja *kehvad renditalupojad* külades, kes maal kurnajate vastu nõudmistega esinesid ja siin võitluse algatasid. Kas olid need *rahvuse* küsimused, mis siin — linnas kui maal — üles seati? Ei, need olid *põhimiselt* majanduslikud nõudmised, *klassiliku kurnamise* küsimused, mis siin *esikohal* päevakorral seisid ja mille pärast võitlust alustati: tööpäeva, tööpalka, töönormi, töötingimuste, ümberkäämise jne tingimused. Kui hr Oidermaa *seda* kõike rahvuslikuks võitlusealaks tahaks tunnistada, siis peaks ta — järjekindel olles — mõnna, et tänapäevane Eesti, kõigest marurahvuslikust lokulöömisest hoolimata, igast seitsmest nurgast aina rahvusliku võitluse tu-

les lõõmab. Või, teisest küljest: kas ei esinenud Vene sisekubernangudes, kus linna kui maa töörahvahulgad ja nende kurnajad ühest ja sellest samast rahvusest olid, kas ei esinenud töölised ja kehvatalupojad seal niisamasuguste nõudmistega?

Kahtlemata kägistas tsaarivalitsus „muulasi“ — käesoleval juhtumil eestlasi — ka rahvusliku survega, nagu seda sündis kõigil piirimaadel; ja parunite rahvuslik surve, mis tsaarivalitsuse ägeda venestamispoliitika mõjul viimastel aastakümnetel küll mõndapidi oli nõrgenenud, polnud siiski kaugeltki veel lõpnud ega hulkade meelest ununenud. Kuid see oli vaid *üks* osa, *üks* koosend (koostav osa) üldisest — majanduslikust, poliitilisest, kultuurilisest — survest, millega tsaarivõim ja valitsevad kihid (Eestis eriti Balti saksa soost mõisnikud) töörahvahulkasid rõhusid; ja igatahes ei olnud mitte see osa, mis 1905 aasta revolutsiooni iseloomu, eesmärgi ja ülesanded lõpulikult ära määras, ka Eestis mitte. Ja kuivõrd liikumine nende hulkade teadvuses, kes seda liikumist kandsid — töörahvahulkade teadvuses — esialgu peamiselt majandusliku liikumisena esines, siis mõjus rahvuse moment sel ajajärgul vast ainult alateadvuses võitluse teravamaks ajamisele kaasa; teadlikult kerkis ta esile alles hiljem, kui hulgad *teadlikult* poliitilise võitluse vajaduse juurde jõudsid.

Missugune oleks pidanud olema juhtsõna, eesmärk, kui võitluses tsaarivõimu vastu *rahvuse* küsimus eesrinnas oleks seisnud? Kahtlemata oleks rahvuslikud nõudmised, rahvusliku enesemääramise õigus, riikliku iseseisvuse, föderatsiooni või vähemalt rahvusliku autonoomiagi küsimused pidanud esikohal seisma või võitluse edaspidises käiguski üles kerkima. Midagi sellesarnast meie aga ei näe. Eesti kodanlus, kes ennast rahvuslikkude nõuete ainuõiguslikuks esindajaks kuulutab, ei julenud sellal rahvuslikust autonoomiastki veel kõssatagi. Rahvusluse suurprohvet Jaan Tõnisson aina manitses oma lehes hulkasid: ärgu meie „väike eesti rahvas“ jumala pärast mitte oma nina riiklikku poliitikasse („suurde poliitikasse“, nagu tol ajal üteldi) toppigu — seda ajavad suured saksad Peterburis ja vene poliitilised jõud ilma meietagi! Mis Tartus nende ringkondade poolt teha juleti, see oli ainult mõningate armetute rahvuskultuuri raasukeste juurdepoetamine vene kadettide (liberaalse suurkodanluse partei) programmile. Tallinna eesti kodanlised ringkonnad ei jõudnud tsaarivõimu vastases võitluses rahvuslikul alal niikaugemalegi; need

ringkonnad („Teataja“ ümbrus) seadsid rahvusliku võitluse üldse tagumisele paigale, kuna esiplaanile lükati majanduslik võitlus. Kõige kaugemale kodanlise rahvusepoliitika nõudmistega läks vahest Tartus, ajalehe „Uudiste“ peres asutatud rahvuslik-väikekodanline „Eesti sotsiaaldemokraatlik töölisterpartei“, kes eestlaste maaala ühiseks administratiivseks üksuseks (kubermanguks — ka mitte rohkem!) ühendamist nõudis. Oleks tõesti kaameli aru vaja, et seesuguste raasukeste põhjal 1905 aasta revolutsiooniliikumist — *rahvuslikuks revolutsiooniks* tembeldata.

See ei tähenda muidugi, nagu poleks rahvuse küsimus Eestis 1905 a. liikumises mingit osa mänginud. Vastupidi, ta andis ennast ajuti ja paiguti vägagi tugevasti tunda, tegi võitluse üldarengu mõndagi-pidi palju keerulikumaks kui see oli sisekubermangudes, kus rahvuslikke vahesid ei olnud. Eriti mõjus siin kaasa see asjaolu, et meil Eestis 1905 aastal koguni *kahesuguse* rahvusliku survega ja järelikult ka kahesuguse või kaheväärdliku rahvusliku võitlusega tegemist oli: võitlusega tsaarivõimu vene rahvusliku survega ja Balti mõisnikuseisuse saksa rahvusliku survega, millega seotud oli ka saksa linnakodanluse surve.

See kaks rahvuslikku võitluse-väärinda tõi õige omapärase jagunemise eesti kodanluse ridades 1905 aastal. Tartu kodanlised ringkonnad, „Postimehe“ ringkond, eesotsas V. Reimani ja J. Tõnissoniga, kes peamiselt eesti maakodanlusele, jõukale hallparunite kihile, toetus, seda kihti eeskätt esindas, ringkond, kelle juhtide hulka kuulus pikk rida eesti haritlasi, kes traditsioonilikult (rahvusliku ärkamisaja võitluspäevist saadik, pastor Hurda vaimliste pärijatena) parunitega kokkuleppele kaldus (eesti soost kirikupapid eesotsas), — see ringkond, kes ennast otse rahvusluse monopolistiks pidas ja kuulutas, jõudis 1905 aasta lõpul, revolutsioonilaine võimsa tõusu kartusel, „õnnelikult“ niikaugale, et — *Balti parunitega revolutsioonivastases võitluses ühines!* Selle ringkonna juht J. Tõnisson võitles oma kaaslastega Tartu saksa marurahvuslaste „Selbstschutz“i („Omakaitse“) ridades, selle kontrevolutsiooniliku saksa marurahvusliku seltsi side varuka ümber, *revolutsiooniliku rahva vastu*. On ometi arusaadav, et siin mingist *rahvuslikust* võitlusest sel väerinnal, mõisnikkude, sakste vastu, juttugi ei võinud olla — hirm revolutsiooni ees oli need kaks kihti: saksa ja eesti kurnajad, ühte liitnud, vähemalt

sel ajajärgul¹. Teisel väerinnal oli „Postimehe“ ringkond igatahes võitlust pidanud venestamispoliitika vastu ning sellest survest pääsmist igatseti. Meie tuleme almal tagasi selle juurde, kuidas ja missugusel ulatusel kodanlus Eestis üldse 1905 aastal tegutses, siin nimetame ainult seda, et revolutsiooni tõus Tartu eesti kodanluse juhid *ka sel rahvusliku võitluse väerinnal*, s. o. võitluses tsaarivõimu venestamispoliitika vastu — aasta lõpuks... *tsaarivalitsuse tiiva alla* ajas. Et seesugusel lool mingisugusest rahvuslikust võitlusest tsaarivõimu vastu enam juttugi ei võinud olla, on iseendast mõistetav.

Teise kodanluseosa — Tallinna „Teataja“ ringkonna — seisukoht oli, nagu tähendaksime, põhimõttelikult teistsugune: rahvuse küsimus on teisejärgu tähtsusega, esikohal seisab majandus. „Majandusemeesteks“ neid kutsutigi. Majanduslik oli põhiolulikum see võitluski, mida see ringkond Tallinna linnavalitsuse valdamise pärast pidas. Aga et linna peremeesteks sinnaajani *saksa* kodanlus (linna majaomanikkude hulgas oli ka pikk rida mõisnikke) oli olnud, siis võttis see eesti linnakodanluse võitlus väga ereda rahvusliku värvi, samuti nagu „Teataja“ talurahva rasket seisukorda kirjeldades maal klassivõitluse alal vanale rahvuslikule vastuolule välja tuuli, seega mitte vähem, vaid isegi palju hoogsamalt rahvuslikku võitlust pidades kui patentrahvuslik Tartu ringkond; ainult et see võitlus peamiselt *saksa rahvusliku surve vastu* oli sihitud. Tsaarivalitsuse rahvusliku surve vastu oldi siin palju tagasihoidlikum: võideldi kohaliku vene kodanlusega käsikäes saksa olluse vastu, toetuti võimalikult vene ametnikkudele, püüti vene ringkondade rahulolemist ära teenida jne. Ja kuna eesti-vene kodanli-sel-blokil tõesti korda oli läinud 1904 a. linnavalimistel seniseid saksa peremehi linnavalitsusest välja tõrjuda, siis *see* asjaolu saigi eesti kodanluse juhtidele Tallinnas 1905 a. saatuslikuks: kui parunite nõudmisel 1905 a. detsembris karistusesalgad

¹ Meie ei taha sellega kogunisti mitte ütelda, et see ühine väerind olemasolevad vastuolud eesti kodanluse ja parunitekihi vahel oleks lõpulikult kaotanud; ei, seda ei suutnud teha ei 1905 aasta võitlus ega 1917/18 a. ühine võitlus nõukogude võimu vastu Eestis (kutsuti ühiselt saksa imperialistlikud väed Eestit enamlastest puhastama ja maad okupeerima!). Veel tänapäev võdisevad teatud kodanlised ringkonnad Eestis selle mõtte juures, et Hitleri tulekuga Eestis jälle — nagu okupatsiooni ajal — parunid eesti kodanluse turjal saavad ratsutama. 1905 ja 1917 a. a. tõsiasiad kinnitavad aga seda, et eesti kodanlus — *revolutsiooni ähvardusel* — ka nüüd *võbraste vägivaldlastega* võib ühineda.

Eestimaale saadeti, panid parunid (ühes Tallinna saksa kodanlusega) ka Pätsi ja Teemanti mahalastavate nimekirja. Nende patud, mis neid surmanuhtluse alla ähvardasid saata, olid seega juba eelmisest ajast pärit, mitte otse 1905 a. võitlusest. Kui siia juurde veel lisada, et Päts (niisamuti nagu Poskagi) vene usku oli, et ta omale ajalehe väljaandmise lubagi teatud vene ringkondade eestkostmisel oli saanud, siis on arusaadav, et siin ringkonnas rahvuslikul alal peamiselt saksa olluse vastu võitlust peeti, venestamisepoliitika, *tsaarivõimu rahvusliku surve* vastu aga väga nõrgalt.

Niisugune oli seisukord rahvusliku võitlusega eesti kodanluse seisukohalt ja eesti kodanluse ridades 1905 aasta liikumises. On arusaadav, et see võitlus kaugeltki veel määrav ei saa olla selle aasta määratuure liikumise, määratute võitluste iseloomustamisel. Ei või juttugi olla sellest, et neid kodanluse rahvusliku võitluse kilukesi otsustavaks teha ja nende järele 1905 a. võitlusi „Eesti rahvuse võitluseks Vene riigivõimu vastu“ tunnistada. Ei või *kodanluse* võitlust üldse iseloomustavaks pidada ka veel seda silmas pidades, *kuidas* kodanlus oma võitlust pidas. Ja sellega tuleme küsimuse teise osa juurde: kuivõrd kodanlusel üldse õigust on siin *oma* „kangelaste“ võitlusest kõnelda, 1905 aasta võitluse traditsioone *oma* kangelaskuse traditsioonideks tunnistada; küsimuse juurde: *kes* pidas õieti seda võitlust, *kes juhtis* seda võimsat liikumist?

Kas oli see eesti kodanlus? Meie nägimi ülemal juba, et need töölised linnades, moonakad, sulased, kehvad rendipehmed maal olid, kes oma nõudmistega esinesid, nende nõudmiste eest võitlust pidasid. Ja mitte kodanlus ei olnud see, kes nende hulkade *võitlust* juhtis. Tõsi küll, see oli kodanlis-demokraatlik revolutsioon, see tähendab: selle revolutsiooni eesmärgiks oli isevalitsuslik tsaarivõim kukutada ja kodanlis-demokraatlik kord Venemaal maksta panna. Kuid Venemaa ühiskondlikkude jõudude vahekorid 1905 a. oli teistsugune kui Prantsusmaal 1789 või Saksamaal 1848; siin oli ühiskonna majanduslik areng proletariaadi, kes seal veel, nõrga jõuna, kodanluse *järele* oli sammunud, tugevaks iseseisvaks jõuks üles kasvanud, kes revolutsioonivõitlusesse tungis *oma klassi* huvidega. Ja kuna kodanlus selle jõu edasi- ja ülestungimisest ähvardavat hädaohtu kartis, siis ei julenud ta ise täie jõuga vana isevalitsusliku tsaarivõimu vastu võitlusesse astuda. Ta kartis,

et ta ise, kui tsaarivalitsus purustatud, küllalt tugev ei saa olla, et proletariaadile vastu panna; see aga tõstis — enamlastepartei näol — oma võitluselipule juhtsõna: kui tsaarivalitsus kukutatud, siis asub proletariaat ajaviitmata sotsialistlikku revolutsiooni, s. o. kodanluse võimu kukutamist, ette valmistama. Sellepärast läks kodanlus väga aralt ja segaste tunnetega tsaarivõimu murdmisele: ta püüdis seda nimelt nii murda, et see võim ise alles jääks, kuid et kodanlus vähemalt kaasõiguse saaks teda käsutada. Ühesõnaga, kodanlus kõhkles, kõikus ning ei julenud tsaarivõimu hävitamises kaugeltki lõpuni minna. Ja et selkombel tegelikult proletariaat — oma enamliku partei juhtimisel — revolutsiooniliikumist ja revolutsioonilikult võitlevaid jõudusid juhtima hakkas, siis loobus kodanlus otsekohe võitlusest tsaarivõimu vastu, kui tsaar talle pisutki vastu oli tulnud ja kaasvalitsemiseks väikesegi järeleandmise teinud — 17. oktoobri manifesti näol. Sest teda kohutas see välja-vaade, et proletariaat neidki kitsaid kodanlisi vabadusi otsekohe oma klassi huvides, sotsialistliku revolutsiooni edasiarendamiseks, ära kasutama hakkab. Ja mida enam proletariaadi võitlus selles liikumises kasvas, mida enam suurenes proletariaadi mõju teistele töörahva hulkadele, nimelt aga talurahvale, seda enam kasvas kodanluse kartus, mis teda peagi ajas tsaarivõimuga leppima ja — temaga ühiselt, koos, töörahva revolutsiooniliikumise *vastu* välja astuma.

Niisugune oli ühiskondlikkude vahekoridade areng Venemaal üldse, kõige lähemates joontes. Sedasama arengut näeme üldjoontes ka Eestis. Kui „Teataja“ Tallinnas, kelle lugejad suurelt osalt töölised olid, veelgi püüdis nägu näidata, et ta liikumisega pärituult läheb, ainult et ta — tsensuurilude pärast — oma poolehoidu selgemini väljendada ei saa, siis algas „Põstimes“ Tartus otse liikumise esimestel sammudel selle vastu võitlema. Juba jaanuari keskel kutsus Tõnisson — kuberneril erilise loaga — töölisteesindajate nõupidamise (Tartu ulatuses) kokku, kus otsus läbi viidi, et igasugused streigid, meelevaldused jne, kui seadusevastased väljaastumised, lubamatuks tulevad tunnistada, valitsuselt tohib ainult — *paluda!* Ja *palumise teele*, võimalikult eemale hulkade eneste aktiivsusest, hulkade igasugusest võitlusest, mis proletariaadi juhtimisel revolutsiooni teele võis kalduda, püütigi nüüd töörahvast juhtida, iseäranis kevadest peale, kui tsaarivalitsus „järele andis“ ja lubas

palvekirjade näol rahva soove valitsusele ette kanda. Sellele palvekirjade- ehk petitsoonide-hoogtööle, mis tsaarivalitsuse poolt rahvahulkade *petmiseks* oli käima pandud, tõmbas ka eesti kodanlus õhinal kaasa, ja see oli õieti tema kõige silmapaistvam „võitlus“ tsaarivõimu vastu 1905 aasta liikumises. Tähendame vaid möödaminnes, et selles rahvahulkade petmise hoogtöös ka Tartu väikekodanline „Eesti sotsiaaldemokraatia“ („Uudiste“) ringkond endale — hingesid püüdis, sellega oma sügavat väikekodanlist iseloomu paljastades.

Teisiti ei saanudki see olla, sest ka eesti kodanlus oli oma iseloomult justament niisama kõikuv, kõhklev, paindlik, poolik, nagu venegi kodanlus, kelle kohta Lenin kirjutab, et ta järjekindlalt revolutsiooni lõpuni, s. o. tsaarivõimu kukutamiseni ja kodanlise demokraatliku korra maksmapanekuni, minna ei suuda. Ka eesti kodanlus oleks heameelega näinud, et tsaarivõim langeb, kodanlus riigivõimu täielikult oma kätte saab ja kapitalistlikule arengule ukseid pärani avab. Kuid ka teda kohutas proletarise revolutsiooni väljavaade. Ja 17. oktoobri järel kuulutab ta sellepärast oma tollaegsete kõige käremeelsemate esindajate (näit. J. Teemanti) suu läbi: nüüd on põhiseadus lubatud, parlamentlik kord kindlustatud, nüüd pole muud kui las Vitte (peaminister) hakaku neid teostama. Nüüd oleks tööliste poolt meeleus, isegi kuritegu, veel edasi võidelda, sest *üks!* — ilma kodanluseta, kes nüüd võitlusest loobunud — ta ometi enam võita ei suutvat.

Niisugune oli seisukord. Ja fashistlik silmalummamine on see, kui hr Oidermaa nüüd kinnitab, et „tööliskond ja Tallinna linnavalitsus (s. o. eesti kodanlus — H. P.) tegutsesid käsikäes, seega õieti kogu Tallinna rahvas“. Tarvitseb lugeda kas või ainult kodanliste lehtede kirjeldusi sellest mitmepäevasest koosolekust, mis algas Tallinnas „Estonia“ saalis 16. okt. ohvrite mätusepäeva õhtul, 20. oktoobril, ja milles esinesid kaks teravalt lahkuminevat seisukohta: üks, kodanluse oma, mis võitluse lõpetamist nõudis, tsaarivalitsuse lubadustega rahuldudes; teine, proletariaadi oma, mis näitas, et need lubadused töörahvast mingil kombel rahuldada ei või, et töölisteklass peab edasi võitlema, ja saab edasi võitlema, tsaarivalitsuse kukutama ja siis edasi minema proletarisele revolutsioonile. Juba see dokument üksi käristab puruks hr Oidermaa fashistliku vale sellest, nagu oleks proletariaat kodanlusega käsikäes võidelnud. Just 1905 aasta otsustavates

võitlustes aasta lõpul on kodanluse ja proletariaadi seisukohad teravalt üksteisega vastamisi.

Tõsi küll, veel Tartu „Aula“ ülemaalisel koosolekul 27—29. novembril istub Teemant juhatajatoolil, kui vastu võetakse resolutsioon, mis — sõjaseadusest hoolimata, mis Tartus sel ajal juba maksmas oli — avalikult võitlusele kutsus tsaarivalitsust kukutama, ja seda „kõikide abinõudega“, s. o. sõjariistus jõuga, nagu seda suusõnal lisaks seletati. Kuid jällegi tarvitseb ainult koosoleku kirjeldusi lugeda ja siis on selge, et Teemant selle seisukoha vastu *protesteeris*; ja kui ta siiski juhatajatoolilt ei lahkunud, siis oli see tema paindlus, poolikus, kõikuvus, isegi väiklane auahnus, mis teda seal kinni pidas. Mis „Teataja“ ringkonna juhtivatesse jõududesse — hrd Päts ja Poska — puutub, siis valmistasid need endid ette *riiginõukokku* pääsemiseks, sinna tsaarivõimu lordidekotta, mis selleks otse ette oli nähtud, et *tsaarivõimu*, duuma vastu, *kindlustada*. On tarvis eesti fashist olla, et toime saada niisuguse väitega, nagu võiks vene lordidekoja kandidaat tsaarivõimu vastase revolutsiooni kangeline olla! Ainult imikud kätkis, kes lutut lutsuvad, võivad hr Oidermaa seesugust tõendust uskuda, nagu sedagi, et hrd Päts ja Teemant *tsaarivõimu vastase* võitluse pärast olevat surma mõistetud. Meie nägime eespool, et neid surmaotsuse alla viis Tallinna linnavalitsuse (s. o. rasvase linnapiruka) ärakiskumine saksa raehärradelt. Kuidas J. Tõnisson revolutsiooni vastu võitles, sellest osalt juba kuulsime; kuid see võitlus saksa „Selttschutzti“ ridades pole kaugeltki veel kõik. Detsembri algul sõidab Tõnisson (ühes Koniku ja t.) Peterburisse siseministri Durnovo juurde ning seletab: vaadake, meie, kodanlased, oleme ikkagi paipoisid, meie ainult palume; meie pole teips niisugused võrukaelad kui needsinatsed tõlnerid sealt „Aulast“, kes revolutsiooni teevad. Mida see pealekaebamine valitsuse ees tähendas? See oli otse kõige selgemaks ja mõjuvamaks *toetuseks parunitele*, kes revolutsiooniga hirmutades Peterburist alalõpmata — sõjavägede, karistusesalkade kohalesaatmist nõudsid. Tõsi, Tõnisson ei nõudnud sõjaväge *otsekohe*, kuid kaudselt kinnitas ta sedasama, mis parunid oma nõudmiste põhjendamiseks ette tõid. Et karistusesalgad hiljem ka Tõnissoni enda ümbruskonnale hakkasid hädaohtlikuks minema, see ei muuda neid tõsiasju, millest ülemaal jutt oli. Kannatab ju seesama Tõnisson ka tänapäev fa-

schistliku diktatuuri vägivald all, millele ta ise 1933 aastal valitsuses olles teed valmistas. —

Niisugune näeb välja see „Vene riigivõimu vastu võitlemine“ eesti kodanluse poolt, millest kindralihärra Soots nii kõmavalt kõlistab! On enam kui vastik kuulda „Vene riigivõimu vastu võitlemisest“ inimeste suust, kes tollal Vene tsaari truude ohvitseridena oma olemisvõimalust nägid otse — tsaarivalitsuse jäädvas püsivuses. Kindral Voronov, kes tsaari otsekoheselt õnnistusel sõjaväesalga Tallinna turule saatis, ja kapten Mironov, kes laskmist kandas — mispoolest läks neist laihu podporutschik J. Soots, kes Mandshuurias sõldateid käsutas — sellesama tsaari huvides, kelle huvides Mironov Tallinna turul töörahvast tappis? Vast ainult selle poolest, et Mironov oma tsaaritimuka teenistust maha ei salga. Kui ajakirjanik teda selle kohta kõnetas, vastas ta otsekohele:

„Mis sellest rääkida! Olin sõdur, käsutäitja, ja minu asemel oleks pidanud talitama mõni teine samuti“. („Pvlht“, 299, 2/XII—1930)

Ka — Jaan Soots. Ja et eesti ohvitserkõnd — ilma tsaari käsutagi — revolutsiooniliku rahvaga oskab niisama jõhkralt ümber käia kui tsaaritimukad, kas selleks vähe on tõestusi, näiteks kodusõja ajast? Kas ei olnud Isborsk mitte niisamasugune mõrtsukalik tapmine! Ja kas ei kinnitanud hr Laidoner hiljem riigikogus avalikult, et tapaohvrite arv veelgi suurem oleks võinud olla, kui vangistatud ametiühislaste väljasaatmine *tema* väeliini kaudu oleks sündinud!

Ja nüüd tulevad need tsaarisulased, tulevad oma poriste saabastega ja tallavad revolutsionääride kalmudel ringi, endid nende revolutsionääride — pärijateks, revolutsiooni kangelaslike traditsioonide edasi kandjateks välja kuulutades! Need rahvaõiguste, rahvavabaduste verised vägistajad kuulutavad nüüd selle revolutsioonivõitluse kõrged püüded ja eesmärgid oma — fashistliku diktatuuri, oma fashistliku marurahvusluse algatuseks! Eks käi otse nende kohta sm Dimitrovi sõnad Kominterni VII kongressil:

„Fashistid tuhnevad läbi iga rahva kogu ajaloo selleks, et endid kujutada kõige selle pärijatena ja jätkajatena, mis rahva minevikus on kõrget ja kangelaslikku.“

„Saksamaal antakse välja sadandete kauparaamatuid, millel ainult üks eesmärk on — saksa rahva ajaloo võltsimine... Neis raamatutes kujutatakse saksa rahva kõige suuremaid minevikutegelasi fashistidena, ja suuri talurahvalikumisi kui otsekohe-

seid fashistliku liikumise eelkäijaid“. (G. Dimitrovi aruanne KI VII kongressil, lhk. 89.)

Nii ka siin: 1905 aasta revolutsioonivõitlus olevat ainult sissejuhatus olnud... Pätsi-Laidoneri 12. märtsi fashistlikule riigipöördele ja sellele järgnenud kõige reaktsoonilikumale diktatuurile, ning 1905 aasta revolutsioonikangelased — need on ju tänapäeva fashistliku Eesti juhid! Siit siis loogikalik järeldus: selle fashistliku vägivaldadiktatuuri toetamine on — 1905 aasta revolutsioonivõitluste kangelaslike traditsioonide jätkamine (Oidermaa).

Niisugune näeb välja fashistlike võltsijate suus ja sules — „ajalugu“! Kuid need võltskaardid, millega fashistid ajaloolavale poevad, lööb proletariaat neil halastamata käest maha. Töörahvas ei ole oma võitlusekangelasi 1905 aastast unustanud, kuid ta ei otsi ega leia neid fashistliku diktatuuri „kangelaste“ ridadest, niisama vähe kui ta neid „kangelasi“ lubab oma kallite eelkäijate hauda- sid rüvetama minna. Ja 1905 aasta kangelaslike traditsioonid, mida Eesti töörahvas ialgi ei unusta — nad ei vii kunagi töölistehulkasid fashistliku diktatuuri toetamisele, sest need traditsioonid kõnelevad igasuguse vägivaldaga hävitamisest ja kutsuvad ka tänapäev töörahvast vägivaldaks — fashismi vägivalda — hävitama. Ja just sellepärast, et fashistlikud vägistajad seda väga hästi teavad, veel enam, et nad nende traditsioonide ees värisevad, just sellepärast püüavad nad neid võltsida, selle võltsimisega neid lämmatada. Nad on rahva õigused tänapäeva Eestis madalamale surunud, kui need suruti tsaarivalitsuse ajal; Eestit katab tihe revolutsioonivõitlejate kalmustik — tänapäeva fashistlike „kangelaste“ armust. Ja et maha suruda, hävitada 1905 a. võitluse traditsioonidel kasvavat vabadusevaimu, nende vabaduste eest võitlemise vaimu, mis Eesti töörahvavõitluse ajaloosse ühe kuulsusrikkama lehekülje on kirjutanud, püütakse endid nüüd selle vabadusevaimu kandjateks ja — juhtideks üles kiita. Kiideldakse oma rahvuslusega, tehakse kõlavaid sõnu rahvuse idee eest võitlemise kohta 1905 a. ja kuulutatakse endid 1905 a. võitluse traditsioonidel ka rahvusliku vabadusevõitluse kangelasteks. Meie nägime missugune nende rahvuslik võitlus, eriti „võitlus“ tsaarivõimu rahvusliku surve vastu oli! Meie nägime, kuidas nad rahvuslust vaid mantlike oma taskuhuvidele pidasid ja rahvuse jalamaid kraavi heitsid, kui vaja oli oma *kurnamishuviseid* revolutsiooni vastu kaitsta: need suured „rah-

vuslased“ ja „vene“ vastu „võitlejad“ püüdsid tsaarivalitsuse tiiva alla pugeda, et oma kurnamisvõimalusi päästa, kui nad koguni mitte otse tsaarivõimu käsikutena ei tegutsenud, nagu hr kindral Soots.

Ei, ka rahvuslike hvide, rahvusliku vabastuse eest võitles tegelikult ja tõelilikult *ainult töörahas*, proletariaadiga eesotsas. Sest ainuke tee allarõhutud rahvuste vabastamiseks võis minna ja pidi minema üle tsaarivõimu surnukeha — teist teed ei olnud. Tsaarivõimu lõpulikuks hävitamiseks võitles aga järjekindlalt *ainult proletariaat*. Järelikult on selge, et *ka ainult proletariaat järjekindlalt võitlust pidas rahvusliku vabastuse pärast*. Ja vastupidi — *kodanlus*, kes äraandjaks sairevolutsioonile, kes tsaarivõimu proletariaadi vastu kaitsma hakkas, *sai seega äraandjaks ka rahvuslikus vabastusevõitluses*. Või kas ei kõnele meile tänapäeva tõsielu tuhandel keelel, et ainult proletariaadi võim rahvustele tõeliku vabaduse võib anda, tõeliku rahvused uuele, kõrgemale, vabale elule tõsta. Vaadake Nõukogude Liitu. Ja ümberpöörduvalt: iga kodanlise riigi võim on ühtlasi rahvuste kurnaja võim. Ei ole tarvis selleks Hitlerilt näiteid otsima minna, neid leidub küllalt — Eestistki! —

*

Lõpuks veel üks terav joon sellest faschistide esinemisest revolutsiooni päranduse ahmijatena: piiritu viha kõige „vene“ vastu, mida iga paari lause järel alla kriipsutatakse. Iseäranis hoogsalt teeb seda kindral Soots: *vene* mässutung nakatas eestlasigi (kes muidu, võib olla, polekski mässama hakanud); rahutused olid *Vene* võimu vastu sihitud; *vene* soldatid lasksid *Eesti kodanikkude* peale; tagajärg — murre *Eestirahva* suhtumises *Vene* riigivõimusesse... Ja Marta Lepp toetab takka: meid taheti muuta halliks *vene* massiks!...

Mäherdune viha, halvaks panek selle „vene“ vastu! Kust on see viha pärit? Millega seletatav? Oli see tõesti 1905 a. põhiviha neil tänapäeva „kangelastel“? Meie nägime real juhtumitel, kui *vähene* see viha oli eesti kodanlistel ringkondadel 1905 aastal — *tsaari-vene* vastu. Meie nägime seda vägagi lähedat vahekorda *tsaari-venelusega* isegi veel märksa hiljem. Meil on veel meeles päevad, mil *Eesti iseisva vabariigi kõrgemad ohvitserid* — kindral Soots tunneb neid vägagi hästi! — *Tallinnas vene tsaaritimukatega kaelastiku koos* — „Booshe tsarjä hraniiii!“ kar-

jusid. Ja hr Sootsa kohta ei ole „Eesti avalikkude tegelaste“ suurekõitelises nimestikus unustatud märkimata jätta, et ta ka *vene* aurahasid on saanud.

Meie ei tuletata siin pikemalt meelde, et seegi *otsene ja avalik rahvusliku vabaduse äraandmine* nende härrade poolt oli; kuid meie kriipsutame alla, et see viha mitte *kõige* „vene“ vastu *üldse* maksev ei ole, iseäranis ja eriti mitte *tsaari-veneluse* vastu. See viha „vene“ vastu algas neil kangesti „rahvuslikudel“ rahvuse-äraandjatel alles siis, kui see „vene“ oma sisu muutis, kui tsaar troonilt kihutati, kui „hall vene mass“ endale inimeseõigusi hakkas nõutama ja ohvitserihärradel inimeseõiguse tallamise embleemideks kujunenud õlalapid maha kisti. Selle vihakarika pirgeni täis ajas aga oktoobrirevolutsioon, mis hävitas kodanluse võimu Venes, hävitas kurnajate eesõigused, hävitas kurnamisvõimalused üldse, võttis seega pinna jalge alt kodanluse kui klassi olemasolekuk. Nüüd, kus proletariaadi diktatuur vägivaldlaste ratsutamise ja igasuguste dershimordade hirvitamise „halli vene massi“ üle (auväärt proua Marta Lepp on õnnelik, et ta seda dershimordade hirvitamist „vabas Eestis“ veel tänapäev jätkata võib!) lõpetanud, nüüd ei ole neil härradel ja proudel midagi vihatumat maailmas, kui „vene“! See on — tööliste valitsus, kes oma sotsialismi-ehitusega terve maailma töörahasle eeskuju ja teed näitab, kuidas võimalik on vabadust kätte võita — ka Eestis. Selle „vene“, *proletaarse* „vene“ vastu mässab vihalaine faschistlike marurahvuslaste südames ja suus, vihalaine, millega tahetakse lammata Eesti tööraha palav kaasatunne Nõukogude Liidu töörahasle.

Kuid nagu Besti töörahas juurteni paljastab selle ajaloovõltsimise, mille abil marurahvuslased püüavad töölistehulkasid revolutsiooniliku võitluse teelt faschistliku diktatuuri aiste vahele juhtida; nagu ta purustab kodanluse püüded ennast rahvusliku võitluse kangelastena paista lasta, nii seab ta rahvusliku viha ja vaenu õhutamisele vastu rahvusvahelise ühistunde, marurahvuslikule hullutamisele, millega hulkasid tahetakse ette valmistada nõukogude maale sõjaliseks kallaletungimiseks, — sellele hullutamisele seab töörahas vastu — revolutsiooniliku ühise väerinna võitluse. Ja see peab võitma. Sest ikka rohkem ja rohkem kasvab ning selgub töörahavahukades arusaamine, et ainult tööraha valitsus laiade hulkade vabaduse ja õigused kindlustab, ainult tööraha vä-

litsus rahvaste rahuliku kooselu kindlustab, ta ainult töörahvavalitsus ka *Eesti rahvusliku iseseisvuse* kindlustab, mida kodanlus ainult oma kurnamishuvide seisukohalt hindab ja iga silmapilk valmis on nende huvide heaks ära andma. Ko-

danlusele ei ole tähtis rahvus ise, vaid hulkade kurnamine selle rahvusliku suitsukatte taga; proletariaadi vabastuse mõiste ja vabastuse võitlus ei saa aga üldse täielik olla, kui ta ei sisalda ka mitte rahvuslikku vabadust.

J. Laube

Stahaanovlikust liikumisest

Sotsialismi kodumaal algas võimsam uus rahvaliidumine — stahaanovlik liikumine. Stahaanovlik liikumine on niisugune nähtus, mida meie — harilikud inimesed — enim iialgi endile ette kujutada ei osanud.

Kuid meie juhid, inimsoo geniaalsemad esindajad, nagu Marx, Lenin ning Stalin, nägid ette ja võisid anda prognoose edaspidiseks arenemiseks. Sm Lenin rääkis 1922 a., partei üheteistkümnendal kongressil, meie arenemist sotsialismile iseloomustades, et „siis ka see liikumine niisuguse kiiruse saab, millest me praegu ei või mõeldagi“. Sm Lenin oma artiklis „Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded“ räägib sellest, et rahva hulgas on väga palju andekaid inimesi, keda kapitalism lämmatas ja kellele alles nõukogude võim tegevusevõimaluse loob. Sel ajal (1918 a.) rääkis Lenin, et „meie ei oska neid üles leida, neile hoogu anda, neid jalule seada, esile nihutada“. Kuid nüüd meie seda juba oskame. Lenin õpetas meile kogu aeg, et tööviljakuse alal on vaja kapitalistlik ilm võita, et tööviljakus — see on, lõppude lõpuks, kõige tähtsam sotsialismi võidus. Lenin kirjutas 1919 a. oma artiklis „Suur algatus“: „Kapitalismi võib lõpulikult võita ja ta saab lõpulikult võidetud sellega, et sotsialism uue, palju kõrgema tööviljakuse loob“¹.

Sm Stalin ütles alles hiljuti punaväe inseneride — komanderide õppekursuse lõpetamise koosolekul, et imesed, kes on tehnika omastanud, võivad inimesid teha. Ja ei läinud mööda poolt aastatki, kui niisugune „imetegemine“ algas. Esimesena tootas Donbassi söekaevaja Stahanov 30. augustil 1935 a. ühe vahetuse vältel 102 tonni sütt endiste 6—7 tonni asemel. See oli sädemeks. Teisel päeval tootas parteiorganisaator sm Džukanov, sellest samast osakonnast, kus Stahanov töötab — 115 tonni. Parem Donbassi tööline Nikita Jostov, kes nüüd juba tööstuseakadeemias õpib, ei jäänud neist maha, vaid ületas

Stahanovi rekordi — raius 11. septembril 240 tonni sütt välja.

18. novembril aga ilmus meie ajalehtedes järgmine telegramm:

„*Prokovjevsk.* Täna raius aumärgiga auhinnatud tööline Borissov Eiche nimelises kaevanduses ühe vahetusega 778 tonni sütt välja, ületades seega kõik rekordid“.

Üksteise järele hakkasid stahaanovlased nähtavale tulema. Igal tööstusealal kerkisid oma „stahaanovid“ esile. Masinaehitustööstuses sammub eesrinnas Gorki linna autotehase sepp Bussõgin, naftatööstuses — Parforov, kiutööstuses — Vitsuga vabrikute noorsooliitlased — Vinogradovad, Dusja ja Marusjä, nahatöölise hulgas — Nikolai Smetanin, paberivabrikutes — Proninid, isa ja poeg, metsatööstuses — Musinski, raudtee vedurijuhtide hulgas — Krivonossov jne, jne. Stahaanovlaste hulgas on vanemaid töölisi, kes tsaarivalitsuse ajal kodanlusele ei olnud kannatanud, nagu Pronin (isa), masinist Jablonski (60 a. vana), ketraja Teistova — 22 aastat vabrikus töötanud, ketraja Lõsjäkova, kellel juba 4 last on, kuid on ka üsna noori — Oktoobri lapsi, nagu Slavnikova Nina, Kurjanov — 17 aastane, Vinogradova Dusja — 21 aastane, ja Stahanov isegi pole vana — 29 aastane.

Kõik need eespool nimetatud inimesed — kõik stahaanovlased — on tööstuse protsessis revolutsionäärid. Nad ületavad n. n. „tehnilised normid“ — 200, 300, 500 ja rohkem protsendi võrd; „stahaanovlik liikumine purustab vanad vaated tehnikale, purustab vanad tehnilised normid, vanad projekteeritud võimsused, vanad valmistusplaanid ja nõuab uute, kõrgemate tehniliste normide, projektiliste võimsuste ja valmistusplaanide loomist“.

Suurem enamus stahaanovlasi ületab kapitalistlikkude riikide töölise tööviljakuse normid. Nagu teada, tootvad Ruhri söekaevajad (Saksamaal) päevas 10—11, üksikutele juhtumitel 14—17 tonni sütt, meie stahaanovlased Donbassis annavad aga iga brigaadi liikme peale keskmiselt 35 tonni. Fordi tehaste töölised (Ameerikas) tarvita-

¹ Lenin, XXIV k., lhk. 342.

vad masina võlli valmistamiseks 36 sekundit, meie bussõginlased ainult 27 sekundit.

Kusagil maailmas ei tööta üks tööline 146 kangastelgedel, meie vinogradovlased seda aga suudavad. Üks stahaanovlane — Odintsova töötab koguni 216 telgedel.

Ameerika Ühendriikide paremad metallurgiatehased „Indiana Harbour Plain“ (Illinois) annavad kasutamise koefitsiendi — 0,85, meie Makejevi linna Kirovi nimeline teraseahi nr. 4 töötab koefitsiendiga 0,84. Keskmise kasutamise koefitsient kõikide ahjude suhtes oli 10 kuu vältel Makejevkal 0,93, keskmine koefitsient AÜ teistel tehastel on 1,05.

Tshehoslovakkia ilmakuulsa „Thomas Bata“ jalanõude valmistamise vabrikutes tõmbab üks tööline masinaga 1125 paari saapaid päevas liistule, meie Smetaninid aga 1860 paari... Need tõsiasiad näitavad, et stahaanovlased just sel väerinnal — tööviljakuse tõstmisel — võitlevad, mis Lenini õpetuse järele lõpulikult otsustab „kumb kumma“.

„Stahaanovliku liikumise tähtsus seisab selles, et see on niisugune liikumine, mis vanad tehnilised normid kui mitteküllaldased purustab, tervel real juhtumitel eesrindlikkude kapitalistlikkude maade tööviljakuse ületab ja selkombel meie maal sotsialismi edasise kindlustamise praktilise võimaluse, meie maa kõige jõukamaks maaks muutmise võimaluse avab“. (Stalin.)

Stahaanovlik liikumine on kõrgem jaa-mavahe sotsialistlikus võistluses. Siin on võitlus kõrge tööviljakuse eest seotud tehnika saduldamisega. Niisugust sotsialistliku võistluse vormi ei võinud olla sel ajal, kui ilmusid esimesed sotsialistliku võistluse lained. Siis ei olnud meil uut tehnikat. Siis oli meil juhtõnaks „tehnikat otsustab kõik“, oli „ehituse paatos“. Nüüd, kui meil on juhtõnaks: „kaadrid otsustavad kõik“ — tähendab see, et ka sotsialistlik võistlus on tõstetud kõrgemale astmele. Sotsialistlik võistlus Lenini ja Stalini õpetuse järele... „kommunistlik meetod sotsialismi ehitamiseks miljoniliseks töötavate hulkade maksimaalse aktiivsuse alusel“.

Stahaanovlik liikumine on juba laiemal kujul see, millest omal ajal kirjutas Lenin, kui kommunismi idudest. Lenin kirjutas, et „kommunism algab seal, kus tuleb nähtavale ennastsalgav, raskest tööst ülesaav, lihttöölise hoolitsemine tööviljakuse kasvu eest...“ (Lenin, „Suur algatus“.)

See aeg on meil juba käes. Stahaanovliku liikumise „tähtsus seisab veel selles, et ta valmistab tingimusi sotsialismilt kommunismile üleminekuks“. Kõrge töövilja-

kus kommunismi kõrgemal järgul on tingimuseks, et luua niipalju saadusi, et võiks maksta panna põhimõtte: „igauhelt tema suudete järele ja igauhele tema tarviduse järele“.

Kõrge tööviljakus annab võimaluse tööaega lühendada ja sellega saab tööline palju rohkem aega oma tehnilise oskuse ja kultuurse tasapinna tõstmisele pühendada.

Niiviisi loob kõrge tööviljakus eeltingimused vastuolu kaotamiseks vaimliku ja füüsilise töö vahel.

„Mõned arvavad, et vaimliku töö ja kehaliku töö vahel võib vastaspoolsuse sellega kaotada, et vaimliku töö ja kehaliku töö tegijate kultuurset ning tehnilist tasapinda tasandada, nimelt sel alusel, et inseneride ja tehnikute, vaimliku töö tegijate, kultuurset ja tehnilist taset kuni keskmise kvalifitseeritud töölise tasemeni alandatakse. See pole kogunisti mitte õige. Nii võivad ainult väikekodanlised lobisejad kommunismist mõelda. Tegelikult võib vastaspoolsuse vaimliku töö ja kehaliku töö vahel ainult sel aluspinnal kaotada, et tööliste klassi kultuurne ja tehniline tasapind inseneride ja tehnikute tasemeni tõstetakse“. (Stalin.)

Stahaanovlased ongi niisugused inimesed, kes tehnika valdamise protsessis oma kultuurset taset tõstavad, tihti inseneere ja tehnikuid parandavad, õpetavad ja neid edasi õukavad.

„Selles sidemes on stahaanovlik liikumine tähendusrikas selles suhtes, et ta sisaldab endas esimesi algeid, tõi küll, veel nõrke, kuid ikkagi algeid meie maa töölisteklassi nimelt niisuguseks kultuurseks ja tehniliseks tõusuks“. (Stalin)

Arusaadav, et niisugune liikumine võib tekkida ainult siis, kui on valminud kõik elemendid, mis esimest kommunismi faasi iseloomustavad. Niisugune liikumine ei või iialgi tekkida ja ei saa tekkida kapitalistlikus korras. Kapitalistlikus korras on töölisteklass ja kapitalistid lepitamata vastuolus. Ainult sotside õpetuse järele — nn. konstruktiivse sotsialismi õpetuse järele — on asi nii, et mida rohkem töölised töötavad — seda paremini valmistavad nad endile ette tulevikku. Nende õpetuse järele on tarvis nii tegutseda, et kui tuleb aeg, millal töölisteklass ükskord võimule pääseb, et siis oleks vastu võtta ka suurvalmistuslik aparaat ja palju varasid. Kuid kõik need õpetajad jäid oma õpetusega pankrotti. Macdonaldile, kui konstruktiivse sotsialismi õpetajale, pööras Inglismaa töölisteklass selja — ei valinud seda kodanluse poole ülejooksikut enam parlamendi

liikmekski. Töolisteklass hakkab ikka rohkem ja rohkem aru saama, et kodanlus ei maksa töölisele kõike välja, mis see loob, et osa väärtusest — kasu, protsentide ja maarendi näol — omastab kapitalist. Et kõik need üleskutsed, mis „rahu tööstusesse ja majandusesse!“ nõudsid, lõppesid fashismi võimuletulekuga Saksa maal, Austrias ja ka Eestis. Töolisteklass ei ole huvitatud tööviljakuse tõstmisest kapitalistlikkudes riikides, sest sellest täidavad oma taskuid ainult suured mehed, — pankurid, töösturid, kaupmehed ja hallparunid. Ei suuda tõsta töölisrahva meeleolu ka Eesti majandusministri seletused, et „ülesehitav töö nõuab kogu rahva tähelepanu ja energiat“, et „töö ning kokkuvõid... need on abinõud, mis peavad viima meid sihile“¹. Tööline tunneb väga hästi, et ta lisaväärtust loob, mida omandab see, kes tööd ei tee. Kapitalistid ei tasu sedagi, mis nad kohustatud on seaduse järele tasuma. Seda näeme jällegi väga hästi Valge Eesti oludest. Töölise keskorganisatsioonide esindajad Johanson ja Metslang seletasid teedeministriga jutuajamisel: „Samuti rikutakse ka 8-tunnilise tööpäeva seadust. Ehitustöölised töötatakse 12 tundi ilma ületunde tasumata. Tekstiiltööstuses makstakse ületundide eest ainult tunnitöölisele, kuna tükitöölisele ületundide eest tasu ei maksta“².

Kodanlus saab ainult surveabinõudega tööviljakust tõsta. Üksikud töölised võivad muidugi ka tükitöoga kapitalistlikkudes ettevõtetes kõrgemat palka teenida, kuid terve töolisteklassi huvidele see ei vasta. Kodanlus katsub igat moodi töölise palka vähendada, iseäranis teeb ta seda kriisi ja iseliiki depressiooni ajajärgul.

See asjaolu jällegi on väga silmatorkav Eesti oludes. Majandusministri seletuse järele on Eesti majanduseelu areneval tõusuteel, kuid — „ajutine hindade tõus ei anna kellelegi õigust tulla nõudmistega“... „ei saa mõelda palkade üldisele tõusule“³. Selleks, et töölised aga tõesti ei hakkaks palkade tõstmist nõudma, ei hakkaks streikima, pandi 27. oktoobril maksma riigivanema dekreediga uus „töötüliliste lahendamise seadus“, mille põhjal loodud valitsusekomisjonid otsustavad, kas töölise nõudmised on õiged või ebaõiged. (1)

Nii on olud Eestis, nii on nad ka teistes kapitalistlikkudes riikides, ja mingisugusest

tööviljakuse tõstmisest töolisteklassi algatusel rääkida seal ei saa.

Koguni teine asi on Nõukogude Sotsialistlikkude Vabariikide Liidus. Oktoobrirevolutsioon purustas kapitalismi ahelad, kaotas ära ka töölise kurnamise ettevõtetes, mis natsionaliseeriti. Ainult vähemlased, Trotski ning Sinovjevi-Kamenevi blokk eitasid meie tööstuse-ettevõtete sotsialistlikku põhiolu. Arusaadav, et kõik paremused, mis sotsialistlikkudel valmistuse-vahekordadel on, korraga ilmsiks ei tule. Tervis on läbi viia suur sotsialistlik ühiskondlustamise protsess, ühes sellega inimeste ümberpaigutamine ja -kasvatamine, siis võivad täiel ulatusel ilmsiks tulla ka need paremused, mis meie ühiskonnakorras peituvad. Siis võivad need uued inimesed, kes on vallutanud kõige uuema tehnika, mille alusel sündis sotsialistlik ühiskondlustamine, ka imesid näidata. Kuid ainult poliitilisest vabadusest on vähe, õpetab smi Stalin. Kogu meie sotsialismi ülesehitamistöö peab käima koos töolisteklassi ainelise ja kultuurse taseme tõusuga. „Muidugi, hea on kapitalistid minema kihutada, mõisnikud minema kihutada, tsari õpripõlvnikud minema kihutada, võim võtta ja vabadus saada. See on väga hea. Kaugjaks aga pole vabadusest ükski kaugeltki veel küllalt. Kui ei jatku leiba, ei jatku võid ja rasvaaineid, ei jatku manufaktuuri, kui elamud pahad on, siis ei sõida vabadusega ükski kaugemale. Väga raske on, sellisilised, ükski vabadusest elada (*heakskiitvad hüüded, kiiduavaldused*). Et hästi ja lõbusalt elada võiks, on vaja poliitilise vabaduse hüvesid materjaalsete hüvedega täiendada. Meie revolutsiooni iseloomulik iseäraldus seisab selles, et ta andis rahvale mitte ükski vabaduse, vaid ka materjaalsed hüved, vaid ka jõuka ja kultuurse elu võimalused. Sellepärast on elu meil lõbusaks muutunud, ja niisugusel pinnal kasvas üles stahaanovlik liikumine“. Stahaanovlik liikumine võis algada ainult siis, kui meie riigis juba küllalt on kõiksugu kaupa. „Elu on paremaks muutunud, sellisilised. Elu on lõbusamaks muutunud. Aga kui lõbus on elada, siis töö läheb“. Tänavuaasta ostab meie riik teravilja kokku mitte vähem, kui poolteist miljardi puuda. Meiesuhkrutööstus annab vähemalt 125 mln tonni, s. o. 2 korda rohkem kui paar aastat tagasi. Kalatööstus (ilma kohaliku tööstusest) annab 13 miljoni tsentneri kalu, tähendab — kolme miljoni tsentneri võrd rohkem kui 1933 a. Lihakombinaadid suurendavad kaks korda vorstide valmistust.

Liha kokkuostu plaan oli 1. okt. 1935. a.

¹ „Päevaleht“ nr 307 ja 308 — 1935 a.

² „Päevaleht“, 13. novembril 1935.

³ „Päevaleht“, 7. ja 13. novembril.

täidetud 59,1%. Kolhoosi kaubafermid üksi andsid riigile kolme kvartali jooksul 1923,7 tuhat tonni liha, sovhoosid 74,65 tuh. tonni.

Võid on tänavu kokku ostetud 9 kuu jooksul 130,1 tuh. tonni — 116,0 tuh tonni asemel, ehk 12,1% võrd rohkem kui 1934 aastal. Kapitalistlikus korras ei määra kaupade hulga kasv iialgi töölisklassi olukorra parandamist. Vastupidi — see on eelduseks tulevale uuele majandusekriisile. Sotsialistlikus riigis on valmistuse kasv töörahva hulkade jõukuse kasv. Meie valmistuse eesmärk ei ole — kasu tagaajamine, vaid plaanimajandus arendab kõige enne niisuguseid tööstuseharusid, mis valmistavad saadusi laiade hulkade nõuete rahuldamiseks. Kaupade hulk, mida riik võib saata organiseeritud turule, on ühes kullaga aluseks meie valuuta kindlustusele; ta määrab ära meie raha ostuvõime, on tähtsamaks teguriks meie järjekindla hindade alandamise läbiviimisel.

Ja sedavõrd, kui meil rubla veel on kontrolliks „töö ja tarvituse mõõdu üle“ — sedavõrd tähendab rahakursi kindlustamine olukorras, kus ei ole ollusid, kes võiks seda raha omandada, ilma et nad osa võtaksid terve ühiskonna tööprotsessist, — sedavõrd tähendab see, *et igal ühiskonna-liikmel, vastavalt tema töö omandusele ja hulgale, on õigus saada ka tarbeaineid oma isiklikuks tarvitamiseks.*

Kuid see ei tähenda, et stahaanovlik liikumine ainult kõrge palga tagaajamine oleks. Stahanov, Bussõgin ja t., kes kõige suuremad tööviljakuse rekordid saavutasid, ei mõtelnud sugugi suure palga ega kõrgete aukraadide peale; „neil olid oma mured, nad püüdsid selle poole, et ettevõtet lõhest välja viia ja majandusplaani ületada“. (Stalin)

Stahaanovlik liikumine algas peaaegu stühhiliselt, alt, aga mitte ülevalt, mitte meie majanduse administratsiooni algatusel, vaid isegi vastupidi — paljudel juhtumitel administratsiooni vastupanekul; kuid partei, eriti partei juht sm Stalin kasvatas, kui aednik, selle liikumise seemneid, kastis, kandis hoolt — ja aedniku hoolitsemise tagajärjel kannab see taim nüüd vilja. Meie teame, et sel ajal, kui Stahanov oma haamriga esimesed 102 tonni kivisütt ühe vahetusega välja raius, tööprotsessi sõekaevaja lambiga valgustas — kaevanduse *partei organisaator* sm Petrov. Donbassi parteikomitee seadis kohe, kui Stahanovi esimesest rekordist kuulda sai, küsimuse üles, et vaja on liikumist laiendada,

võitlust organiseerida, Stahanovi meetodid kõikides kaevandustes ära kasutada, niisamuti ka teistes tööstuseharudes. Komitee sekretärid Sarkisov ja Nranjan sõitsid ise ringi mööda Donbassi kaevandusi, juhtisid, agiteerisid, organiseerisid. Kui oli tarvis saboteerijaid kõrvaldada, siis ei jäänud parteikomitee, ühes raske tööstuse rahvakomissari sm Ordshonikidsega, peatuma kõige otsustavamategi abinõude ees. Stahaanovliku liikumise saboteerijaid ei olnud aga mitte vähe. Kõige ennem tuli nendega kokku põrgata sm Kaganovitshil raudteede kordaseadmisel. Rühm „teadusemehi“ teadusliku uurimise instituudis oli arvamisel, et meie raudteed töötavad palju paremini kui Ameerikas, et meie vaguniparki palju paremini kasutatakse ja palju rohkem ülekoormatud on kui kapitalistlikkudes riikides, ja et sellepärast meie praeguse tehnika alusel rohkem kui 50—55 tuhat vagunit ööpäeva vältel laadida ei saa, niisamuti nagu ei saavat kiirendada vagunite liikumist ega kaubarongi kiirust. Need teoreetikud unustasid ära ainult ühe asja — meie plaanimajanduse paremused kodanluse anarhilise majandusega võrreldes, unustasid ka ära meie töölisklassi potentsiaalse jõu, võimaluse „imet teha“ kui ta valdab tehnikat. Ja tõepoolest ilmusidki väga ruttu need uued inimesed, kes ületasid kapitalistliku ilma normid rongide sõidus. Praegu ei ole tehniline kiirus mitte 20 km tunnis, vaid 27,4 km keskmiselt üle terve raudteede võrgu. Paljud juhtivad majandustegelased ei ole küll just põhimõttelikult stahaanovliku liikumise vastu, kuid ei oska ka midagi ette võtta, et sellele liikumisele kaasa aidata. Niisugustele tegelastele on vaja appi tulla, juhtnõore anda, nad jalule aidata.

Igasugune suur liikumine toob enesega kaasa ka mudase vahu — õpetab sm Lenin. Nii on lugu ka stahaanovliku liikumisega. See mudane vaht on, ühelt poolt — need, kes stahaanovlikku liikumist saboteerivad, teiselt poolt — need, kes otsekohe stahaanovlaste vastu võitlevad. Kapitalismi jäänused mõjuvad veel niipalju mahajäänud töölisteosa peale, et nende hulgas mitte ainult stahaanovlaste peale viltu ei vaadata, vaid üksikutel juhtumitel isegi kuritegu tarvitatakse. Nii teatasid nõukogude ajalehed alles hijjuti kohtuprotsessist, kus stahaanovlase Smõrevi tapjale... kõrgem karistus — mahalaskmine — määrati. Need mahajäänud tööliste-klassi killud, kes stahaanovlaste vastu võitlevad, ei saa aru, et meil stahaanovlik liikumine mitte tööliste vallandamist ega

tööpalga vähendamist kaasa ei too. Sest kuigi ühes tööstusettevõttes stahaanovliku meetodi maksmapanekuga töölisi vähem tarvis ehitseb, siis on meil ometi ees veel suur ehitustöö, mis palju tööjõudu tarvitab. Ei ole ka vastupidine arusaamine õige, nagu poleks stahaanovlik liikumine kogunisti mitte seotud töö intensiivsuse tõusuga. Marxi ja Lenini õpetuse järele käib nende tegurite hulka, mis tööviljakuse tõusu kindlaks määravad, peale loodusejõu, tehnika, töö organiseerimise, kultuuri taseme ka töö intensiivsus.

Stahaanovlikus liikumises mängib suuremat osa töö organiseerimine, tehnika omanamine ja töö intensiivsus, kuivõrd see on seotud täielikult 7-tunnise tööaja ärakasutamiselega. Stahaanovlased ise seletavad: „Kõige tähtsam — see on marsruut, tema täpne väljatöötamine, tema väsimata jälgimine“ (Vinogradova).

Bussõgin nõuab, et „sisseseade ei saaks parandatud mitte töö ajal, vaid enne vahetust või töö vahetuse ajal“. Stahanov, nagu teada, viis oma töö organiseerimises läbi niisuguse tööjaotuse, et haamriga raiuja nüüd enam käigu kinnitamisega midagi tegemist ei tee, selleks on eri töölised; nii võib haamer vahetpidamata tervelt 6 tundi töötada. Mõned arvavad, et stahaanovlased ehk endid väga ülekoormavad, ülepingutavad, töö ajal liiga ära väsivad; kuid see ei ole tõsi.

Paremaks tõenduseks on stahaanovlaste eneste arvamisid: „Ma tulin autotehasesse kolhoosist, — jutustab sm Bussõgin, — olin kirjaoskamatu. Aegapidi sain sepaks. Esialgu valmistasin 525 võlli vahetuse vältel, nüüd — kuni 1046 võlli... Välismaa kapitalistlikud lehed kirjutavad, et meid justku sunnitakse nii töötama, nii sooni venitama. See on lori. Ise meie võtsime selle äsja käsile uutmoodi. Õppisime ära tehnika, organiseerisime töö. Minu brigadi meeleolu on praegu niisugune, et peale tööd lahkume tehasesst lauluga. Minu teenistus tõusis 12 rublast päevas kuni 45 rublani.“

Komnoorsoo liige Vinogradova rääkis välismaa tööliste delegatsioonile selle kohta, mis kodanlised lehed meie stahaanovlaste liigsest pingutamisest kirjutavad: „Mina ju peale töö veel õpingi, teen ühiskondlikku tööd; mina olen pioneeride juhataja, valmistan järeltulijaid. Ja elame meie kultuuriselt, hästi...“

Stahaanovlased saavad praegu juba kõrget palka, ja ka edaspidi ei ole ette nähtud palkade vähendamist. Ei ole õige ka see, et varsti normid nii kõrgele tõstetakse,

kui paremad stahaanovlased välja töötavad. Ei. „Stahanov ületas maksva tehnilise normi vist kümnekordselt või isegi rohkem. Seda saavutust uueks tehniliseks normiks kuulutada kõigi jaoks, kes raiidhaamriga töötavad, oleks rumalus. Silmanähtav on, et tuleb norm anda, mis kuski maksvusel oleva tehnilise normi ja sm Stahanovi poolt teostatud normi vahekeskpaigast läbi läheks“. (Stalin)

Tähendab, sellega on siis igal töölisel reaalne võimalus normid ületada ja suuremat sissetulekut saada. Kõik see vastab sotsialismi põhiprintsiipidele, et igaüks töötab oma suudete järele ja saab tarbeaineid töö järele, mis ta ühiskonnale teinud.

Ausa töö eest saab ka täieliku ausa tasu, mis muidugi seda ei tähenda, et tööline kõik töösaaduse, mis ta välja töötab, omale saab. Osa sellest peab minema ka ühiskonna nõuete rahuldamiseks, reservideks, töövõimete ühiskonnaliikmete ülespidamiseks jne. Kuid mitte üks kopikas ei lähe kapitalistide tasku, sest et neid meil enam ei ole. Rentabiliteedi (tasuvuse) põhimõte, mis meie tööstuses ikka laiema ulatuse leiab, iseäranis rasketööstuses, vabastab miljonid rublad riigi eelarvest — kust siamaani riiklikku toetust anti, — ja kõik need summad on võimalik niisugustele aladele mahutada; mis otsekohe seotud on tööraha ainelise ja kultuurse taseme tõstmisega, nagu haigemajad, sanatooriumid, koolid, ning osalt ka otsekohe tähtsamate toitainete hindade alandamiseks — vähendades „lääbikäigu maksu“, mis üks osa üldisest riiklikust hinnast on.

Stahaanovlik liikumine toob enesega kaasa ennenägematud väljavaated meie elu veel suuremaks paranduseks. Paljud tööstuseharud seavad oma ülesandeks teise viisaastaku plaan nelja aastaga täita. See aga tähendab, et meie lähemal ajal — juba 1936 aastal — ka selle viisaastaku-ülesande täidame, mis tööraha ainelise olukorra tõstmise kohta käib (tõsta 2—3 korda). Ja kõik see sünnib selsamal ajal, kui miljonid ja miljonid töölisi kapitalistlikudel maadel tööpuudust kannatavad, nälgivad, fashistide küünte vahel ägavad, kapitalismi ikke all kannatavad.

Stahaanovlik liikumine näitab veel kord kogu maailmale sotsialismi paremusi.

Stahaanovlik liikumine tõendab veel kord meie armastatud juhi sm Kirovi sõnu, et „ajalugu on ammu juba oma kohtuotsuse kapitalismi suhtes teinud: *süüdi, ja mitte mingisugust armuandmist*“.

Välismaa proletariaat teeb sellest oma järeldused ja täidab selle ajaloo kohtuotsuse.

E. Kalk

Nõukogude raudtee-transport

Täisvereliselt, sirgjooneliselt ja kindlalt lõõb sotsialistliku ehitustöö puls. Edurikalt täidetakse teise viisaastaku kolmanda aasta plaani. Käesoleva aasta möödunud kolm veerandit olid sotsialistlikus ehitustöös suurte võitute ja saavutuste ajajärguks. Käesolev aasta teine veerand oli suureks murrangu ajajärguks nõukogude raudtee-transportis. Kolmandal veerandaastal hargestus laialiselt sotsialistliku töö kõrgem vorm — stahaanovlik liikumine mis on sotsialistlikus ehitustöös uueks ajajärguks tööviljakuse tõstmisel.

Tööviljakuse tõstmine oli võimalik sotsialistliku töö ümberorganiseerimise alusel. See andis võimaluse ka töö omaduse kõrgemale tasemele tõstmisele üle minna, mida praegu võime tähele panna meie tööstuse kõikidel aladel. Omastamise vaimustus, millest kõneles sm Stalin, hakkab ikka rohkem ja rohkem vilja kandma.

Oma aruandes partei XVII kongressil kriiputas sm Stalin eriti alla transporti tähtsust meie majanduses. Ta ütles: „Võib juhtuda, et kaupad on, on täielik võimalus kaubaringkäiku laiendada, kuid transport ei jõua kaubaringkäigu arenemisele järele ja ütleb kaubavedamisest ära. Nagu teada, nii see meil pahatihti ongi. Seepärast on transport see kitsas koht, mille otsa võib komistada ja mille otsa juba hakkabki komistama kogu meie majandus ning kõigepealt meie kaubaringkäik“.

Sellepärast on määratu suure tähtsusega need võidud, mis raudtee-transport 1935 aastal on kätte saanud. Sm L. M. Kaganovitshi töö, partei Keskkomitee ja teede rahvakomissariaadi igakülgsele toetusel ja abil, andis hiilgavaid tagajärgi. Raudtee-transporti juhatusest on likvideeritud bürookraatlik-kantseleilikud juhtimise meetodid. Töö juhtimine sünnib nüüd operatiivselt, uue tehnika kiire vallutamise; raudteede ümberehitamist on kiirendatud ja raudtee-transporti materjalset baasi kindlustatakse. Kõik see on juba annud ja annab edasi kiiresti suuri tagajärgi.

Raudtee-transporti töö paranemine on otsekohe seotud olemasoleva materjaalse baasi õieti ärakasutamisega ja uue tehnika omastamisega, millelega meie võimas rasketööstus raudtee-transporti varustab. Automaatsed pidurid, automaatne haakimine ja blokeerimine, uued võimsad vedurid ja kümned tuhanded uued vagunid,

mis rasketööstus käesoleval aastal tee-transportile annud (juba novembris tõusis sel aastal antud uute vagunite arv üle 80 000!) — see kõik kõneleb võimsast tehnilisest edust. Pealeselle kaotati see vanast-päritud praktika, mis raudteejaamad vagunite seisupaikadeks muutis.

Kui vaadelda raudtee-transporti tõusu viimase kolme aasta vältel, s. o. teisel viisaastakul, siis saame järgmise pildi: 1933 a. laeti keskmiselt ööpäevas 51,2 tuhat vagunit, 1934 a. — 55,7 tuhat vagunit; 1935 a. — juulikuul laeti keskmiselt ööpäevas 72950 vagunit, augustis — 73630, septembris — 74600 vagunit.

1933 a. oli raudtee-transporti vedu 169,5 miljardi tonn-kilomeetrit, 1934 a. 205,7 miljardi tonn-kilomeetrit. 1935 a. tõuseb vedu orienteeruvate andmete järgi, 250—260 miljardi tonn-kilomeetrile. 1935 a. veetud kaupade hulk tõuseb umbes 388 miljoni tonnini 268,1 miljoni tonni asemel 1933 a. ja 317,5 mln. tonni asemel 1934 a. Raudtee-transport ületab 1935 a. esimest korda viisaastaku ettemärgitud plaani. Viisaastaku plaani järgi pidi raudtee-transport 1935 a. vedama 223,2 miljardi tonn-kilomeetrit, kuid nagu ülevalpool nägime, tõuseb raudtee-transport käesoleval aastal umbes 250—260 miljardi tonn-kilomeetrini, ning veetud kaupade kaaluline kogus tõuseb umbes 28 miljoni tonni võrd üle plaanis ettenähtud hulga.

Kui raudtee-transporti kaudu veetavaid kaupad üksikute liikide järgi võtta, siis saame, käesolevat aastat 1934 aastaga võrreldes, järgmise protsendilise võrdluse:

Vilja veeti käesoleval aastal raudteel 10 protsenti enam kui möödunud aastal, kusjuures see vedu käesoleval aastal palju ühetasasemalt sündis, kui läinud aastal. Raudteejaamadesse ei kuhinenud tänava suuri vilja-, puuvilla- ja suhkrupeedi tagavarasid, mis varemalt ja isegi veel möödunud aastal suurel määral raudtee-transporti ummistasid. Rauamulda veeti käesoleval aastal 24,8 protsenti rohkem kui läinud aastal.

See võimaldas metallitehastel suuremaid rauamulla tagavarasid luua mis võimaluse annavad valmistust ilma takistamata ja ühetasaselt jätkata, pääsedes neist seiskutest, mida tooraine puudus varemalt põhjustas. Sütt on käesoleva aasta kol-

mandal veerandil 12,7 protsenti rohkem veetud kui möödunud aastal samal ajal.

Silmapaistvalt on kasvanud raudtee vedurite ja kaubavagunite keskmine edasi liikumise kiirus ööpäeva kohta. 1933 a. oli kaubarongi veduri keskmine ööpäeva sõidukiirus 163,5 km. 1934 a. — 168,6 km. 1935 a. septembris tõusis veduri keskmine ööpäevane kiirus 206,5 km-ni.

Kaubavaguni ööpäevane sõidukiirus oli 1933 a. 97,6 km., 1934 a. — 117,5 km ja 1935 a. augustis — 138,7 km.

Kaubavaguni pealelaadimise ja mahalaadimise ringkäik kestis 1933 a. 9,57 ööpäeva, 1935 a. vähenes see 6,91 ööpäevani.

Suureks takistuseks olid raudtee-transportis kõiksugu „teaduslikud“ väljarehken-dused, millega vedurite keskmist liikumiskiirust püüti tõendada ja kindlaks määrata. Nende väljaarvamiste järgi ei võinud see kiirus üle 22—23 kilomeetri tunnis tõusta. Näiteks on „E“ tüüpi veduri konstruktiivne tunnikiirus 53 kilomeetrit, kuid „teaduslikkude“ väljarehendamistega püüti kindlaks teha, et see *praktiliselt* üle 22—23 kilomeetri ei võivat tõusta.

Seesugust „teaduslikku“ väljaarvamise meetodi kaitsesid isegi mõned meie noored raudtee-insenerid, kes nõukogude kõrgemad õppeasutused on lõpetanud.

Paljud vedurijuhid hoidsid sellepärast kiirusenormi madalas, et seesuguse normi juures võis rahulikult ja hooletult tööd teha. Nad arutasid umbes nii: „Kui mind jaamas kauem kinni peetakse, siis on mul kiiruse reserv olemas. Teel annan 30—35 kilomeetrit tunnis tehnilist kiirust ja ajan kinnipeetud aja järele“.

Need vedurijuhid ei võidelnud lohakate jaamaülematega. Nad ei paljastanud lohakaid vagunilaadijate juhatajaid, vaid püüdsid kuidagi vaikselt ja rahulikult elada ja sõiduplaanist kinni pidada. Seega tegid nad aga ka iseendale kahju, sest tõepoolest on raudtee-transporti kiiruse tõstmine nimelt vedurijuhtidele enestele süureks ka-suks. See suurendab nende palka ja vähendab ületundide tööd.

Suur teenus on vedurijuhil Peeter Krivonossovil selles, et ta just sel silmapilgul, kui kiiruse tõstmise takistajatega, nende „teadlikkude“ arvutajatega, kes oma tehniliste väljarehkendustega igatpidi püüdsid tõendada, et kiiruse suurendamine võimata on, — nimelt siis läks Krivonossov esimesena praktiliselt selle „teooria“ purustamisele. Ta näitas, et vedur võib palju suurema kiirusega liikuda, kui „väljareh-

kenduste“ järgi ette nähtud 23 kilomeetrit tunnis. Ta sõitis oma veduriga 40—50 kilomeetrit tunnis ilma mingisuguse rikketa.

Niisugune lugu oli vagunite laadimisega. Raudtee-transportis olid grupid „tead-lasi“, kes tõendasid, et meie tehnika juures võimalik ei olla üle 56 tuhande vaguni ööpäevas laadida. See pidi nende arvates kõige kõrgem määr olema. Kuid käesoleval 1935 aasta praktika purustas ka need „teaduslikud“ teooriad. Oktoobri revolutsiooni kaheksateistkümnendal aastapäeval, 7 novembril, laeti raudtee-transportis 86742 vagunit.

Krivonossovi eeskuju on vedurijuhtide hulgas laialt järeletegijaid leidnud. Donetsi raudteel ükski on niisuguseid vedurijuhte juba tuhande inimese ümber.

Vedurite parem ärakasutamine ja võitlus ületunni töö vastu, mis vedurijuhtidele nuhtluseks oli, kuna ta nende töövõimet vähendas, on juba tagajärgi annud.

Mitmed raudteed on vedurijuhtide kahebrigaadi süsteemilt üle läinud kolmebrigaadi süsteemile.

Näiteks vajas Donetsi raudtee 1935 a. algul vedurijuhtide kahebrigaadi süsteemi juures, 2829 vedurijuhtide brigaadi, aga 1 novembrist s. a. algades on sel teel, töökiiruse suurendamise ja osaliselt vedurijuhtide kolmebrigaadi süsteemile ülemineku tagajärjel ainult veel 2490 vedurijuhtide brigaadi tarvis. Veduri keskmine ööpäevane sõidukiirus on sel teel tõusnud 36,4 protsenti: 1934 a. oli see 168,5 km, 1935 a. — 230 kilomeetrit.

Niisamuti on tuhandeid teisi raudteelasi, kes krivonossovlikult töötavad. Donetsi raudteel on 500 konduktorit — krivonossovlast. 3200 konduktorite-brigaadi asemel töötab praegu veel 2500 konduktorite brigaadi.

Raudtee-transport on oma mehhanismidega äärmiselt keerulik sissesead, mis töölistelt väga suurt vastutust, oskust ja tähelepanekut nõuab. Iga tööline, olgu tal suured või väikesed ülesanded ja kohustused, peab oma suurt vastutust tundma.

Kui näiteks 90 protsenti nõukogude 80-tuhandelisest raudteevõrgust stahaanovlikult töötavad, aga kuskil väikses jaamas on roopaseadja, kes rongi vale teele juhib, mille tagajärjeks mõnel tähtsal teesõlmel suur rongiõnnetus on, siis rikub, takistab, halvabki see raudtee tööd õige suures ulatuses ka nende tööd, kes hästi töötasid. Sellepärast nõuab raudtee-transport nimelt kõikidel töölistelt ühiselt Krivonossovi eeskuju järele töötamist.

Raudtee-transport on kiirel tõusuteel, kuid ta ei ole veel suutnud pareri ja sm Stalini juhtnõõri täita — ööpäevas keskmiselt 80 tuhat vagunit laadida. Hoogsalt hargestuv stahaanovluse-liikumine — Krivonossovi eeskujul — annab aga täie

õiguse loota, et raudtee-transport, mille suurtest saavutustest meie ülemal kõnelesime, peatselt ka selle sm Stalini ja partei juhtnõõri täidab ja teise viisaastaku liginevasse 4-dasse aastasse astub juba uute, veel kõrgemate ülesannate ja eesmärkidega.

VALGE EESTI ELUPÄEVAD

R. K.

Septembrikuu kroonika

1. — Ptkalaenu Pank maksis juulikuul või ja juustu väljaveole juurde 160 000 krooni. Raha jaotatakse hallparunite või- ja piimaühingute vahel ära.

2. — Linnades algas koolitöö. Et keskkoolidesse astujate arv valitsuse otsuse põhjal piiratud on, siis jäi hulk kehvemate kihtide lapsi koolitakse taha.

— Valitsuse propagandajahi teadaande järgi ei kutsuta riigikogu üldse enam kokku. Riigikogu asemel lubab Päts tulevikus rahvuskogu kokku kutsuda. Rahvuskogu esimeseks ülesandeks olevat praegusele fashistlikule korrale uus põhiseaduse väljatöötamine.

3. — Laevaomanikud lubavad vastuse meremeeste palgakõrgenduse nõudmisele anda esimeseks oktoobriks k. a.

— „Päevaleht“ avaldab poolehoidu Hitleri propagandale seega, et NSV Liidu rahupoliitikat tervele Euroopale hädaohutlikuks kujutab.

— Riiklik sotsiaalkindlustus on kodanliste lehtede teatel Eestis madalam, kui üheski teises Euroopa riigis. „Kaja“ agiteerib põllutööliliste kindlustusseaduse vastu; see seadus võivat põllutöölilistele demoraliseerivalt mõjuda: töölisel võivat endid kindlustussummade saamiseks meelega vigastada!

— Tallinna tööstuskooli pääses sisseastuda soovijatest ainult 35% naiskütsekooli 50%, gümnaasiumidesse 30% ja veel vähem. Teised jäid ukse taha, nagu seda nõuab Pätsi fashistlik kooli „reform“.

— Estoonia teatris vabanes riigikogu juhatuse loosh, sest et riigikogu latali aeti. Loosh antakse nüüd piiskopile kasutada!

— Vangimajade valitsuse direktor tõi Saksamaalt uusi „kasvatuse“ meetodeid. Kõige tähtsamaks „kasvatuseabinõuks“ olevat seal vangide „hirmutamise“ tapakirve ja poomisnõõriga. Viilmane on Eestis juba kodune, esimesest võivad timukad veel õppida.

6. — Hiljuti Tartus närvihaigete kliinikus ilmsiks tulnud 40 000 kroonilise raharaiskamise puhul tunnistab „Kaja“, et (kodanlise) ühiskonna moraal on läbi mädanenud. Soomuse tegemine kõigutunud eramanduse pühadust. Et aga praegusest tõusikkodanlusest suur osa rikkaks saanud „soomusetegemisest“, siis olevat moraalil parandamine eriti raske.

— Käesoleval aastal mõõdus 400 aastat kõige vanema seni avatud eestikeelse raamatu ilmumisest. Selle 400 aasta kestel, s. o. 1535 kuni 1935 a. 1 jaanuarini on eesti keeles ilmunud 31 000 raamatut. Fashistlik kodanlus kasutab seda juubeliäädast oma lämbuva kirjanduseturu elustamiseks.

— „Päevaleht“ tõstab üles küsimuse — Tallinnas ühe laevaehituse tehase (Peetritehase) alalhoidmise

kohta. Arhiididel on lootust sõja lahtipuhkemise puhul sõjalaevade tellimisi saada.

— „Päevalehe“ teatel oli 1. septembril tööborsil registreeritud 197 töötut. Hädaabitöödel oli samal ajal 953 töölit.

9. — „Mõök ühes, piibel teises käes ja ahnus südames...“ nii orjastasid rahvalaulu järgi talurahvast mõisnikud ja papid. Tänapäeval kordab eesti raamatu juubellpidustustel Pätsi valitsuse peaminister Eenpalu: „Jumal on siis melega, kui püsime Eesti elu võitluses: *relv ühes käes ja raamat teises*“. Ajad on muutunud — paruni on asendanud orjapoiss — kuid laul „Eesti elu edenemisest“ on jäänud endiseks.

— Fashistlik kodanlus, eesotsas Pätsi diktatuurivalitsusega hindas raamatunädala puhul kirjanikude ja õpetlaste teeneid fashismi ebajumala altaril: Tammsaarel, Metsanurgal, Raudsepal, Tuglaseil, Suitsul — igäühel 1000 krooniga, rida teisi said vähemaid summe. Töörahalv tuleb neid kroonituid mees pidada.

10. — Eenpalu tunnistab ametlikult oma raamatu-aasta kõnes, et raamat, s.o. kirjandus ja ajakirjandus, on kodanluse käes otsekoheks võitlusevahendiks klassivõitluse ja töölistellikumise hävitamisel.

— „Päevalehe“ teatel on Eestis liigvilhmade tagajärjel hädaohus sulvilja, nisu- ja kartulisaa.

11. — Saksamaaga sõlmiti leping, mille põhjal Saksamaa Eestist veel käesoleval aastal 15 000 ellusiga ostab. See, on üks neist majanduspoliitilist nõõre, mille abil Hitleri valitsus Eestit seob.

— „Kaja“ manitseb eesti rahvast suuremale sigivusele, sest vastasel korral võivat teda Abessinia saatus tabada mõne tihedamalt asutatud riigi poolt.

12. — „Päevaleht“ nõuab Balti riikide blokilt — kuhu kuuluvad Eesti, Läti, Leedu — tihedamat liitumist Poolaga, sest ainult Pooia võivat praegu Balti riikide iseseisvust kõige mõjuvamalt kaitseda. Leedu pidavat Vilno ja Klaipeda kaotamisega „ajutiiselt“ leppima.

— Valitsuse otsusega pikendati sõjaseaduse kestvust üle riigi veel ühe aasta võrd.

16. — Narva linna arhiivist leiti Kerenski telegrammid Narva garinonile kindral Kornilovi pealetungil puhul Petrogradile 1917 a. septembris. Telegrammides selgitab Kerenski garnisoni ülesandeid Kornilovi suhtes.

— Saksa turule saadeti septembri algul 60% Eesti võiväljaveost. Leedu kaupade täielik boikoteerimine Saksa turul ning elav Läti-Eesti põllumajanduse saaduste tarvitamine aitab Saksamaal purustada

Balti riikide blokki ning neid sammhaaval sundida Saksa-Poola poliitikal alla vanduma.

17. — Kirjanik Hoja Ronk (K. A. Hindrey) arvustab riikliku kirjandusehinnangut, mis auhindamisel väljendus:

„...Sa neile anna palju, koormaid anna, kompostivooridest saab lõpuks ka ju manna, ja patrioot on, kes seal räägib teisest rohkem kamast.

Ning mõni mees on pime nagu öö, Ei tunne, mis on kunst ja mis on käsitöö“.

See on ju nii. Aga — ega's see ometi *kunsti* hindamine olnud, oli vaid fashistliku meelsuse hindamine, ja seal pole ime, et Raudsepad tuhanded said, Undreid aga 600! Ja Hoja Ronk 350-ga pidi leppima —

— „Päevaleht“ leiab, et olgugi streigivabadus põhiseaduses lubatud, tuleb streiki siiski kõigi abinõudega kui „viimast abinõu“ takistada.

18. — „Eesti Lastekaitse“ ühingu koosolekul selgus, et suveks maale „perekondadesse puhkusele“ saadetud lapsi on neis „perekondades“ karjastena ja kodutöölistena kasutatud. Paiguti olnud lastel kurnamine nii karm, et lapsed „puhkuse“ eest linna tagasi põgenenud.

— „Päevaleht“ kaebab endiselt ülemäära kõrge tiiskusse surevuse pärast. Külgehakkavate haiguste hulgas on tiiskus 75% ga esikohal. Tiiskushaigete sanatooriumid, Taageperes jm., seisavad aga haigetele kättesaamatus pärast pooleldi tühjad.

— Tartu ülikooli võeti tänava uusi üliõpilasi vastu piiratud arvul — 690. Möödunud aastal oli vastuvõetuid 1006. — Eestis olevat haridust — üleliigal

19. — Tallinnas tõuseb või ja beekoni hind Saksamaa ostude suurenemise tõttu. 60—70% Eesti võist läheb praegu Saksamaale.

— 1935 a. on Eesti kaubalaevastik kasvanud 14 laeva ehk 16 621 tonni võrd. Kuna eesti meremeeste palgad maailmas kõige madalamad on, siis tungib sisse- kui ka väliskapital õhinaga sellele sõidamaale.

— 1. märtsiks 1937 aastaks likvideeritakse Tallinna sadama tehased.

22. — „Päevalehe“ teatel hakatakse Tallinna sadamatehastes peatselt allveepaate ehitama — kodanluse vabatahtlikest korjandustest.

23. — Tallinnas viidi läbi uus leivahindade tõstmine. Rukkileiva kilo maksab juba 16—17 senti (end. 11—12 s. asemel).

— Tallinnas algas tiserite streik. Streigi peanõudmiseks on: 8-tunniline tööpäev läbi aasta, tunnitasu alammäär 40 senti, ületundide töötasu kõrgendus 50% võrd; kõigil töölistel olgu palgaraamatud, töölised olgu kindlustatud haiguste ja tööõnnetuste vastu, tööle võib võtta ainult puutööliste ametiühingute liikmeid. Tiserite üldarv on Tallinnas 400. Ametiühingusse on organiseeritud 200.

Seni on ettevõtjad tööliste poolt üles seatud tingimuste vastu. Töökodade omanikud on kollektiivlepingute vastu. Senine tiserite tunnitasu on 15 sendist alates.

25. — NSV Liidust müüdi Eestisse 1500 tonni raudteeroopaid.

— Käesoleval aastal kavatakse riik hallparunitelit osta 20000 tonni rukist ja 10000 tonni nisu. Käesolev viljasaak on möödunud aasta omast tuntavalt madalam.

— Streikivate tiserite arv tõuseb 250-ni. Ka üksikvalmistajad, kes võõrast tööjõudu ei tarvita, on nõus tööliste streiki toetama.

— Valitsuse poolt välja antud dekreet annab riigivanemale õiguse sõjaseaduse maksmise ajal rahvalalgatuse rahvahääletamise läbiviimiseks ära keelata. See pidavat kaitsma „ühiskondlike hädahoitavate liikumiste vastu“.

27. — „Päevalehe“ järgi töötab Eesti tekstiiltööstuses praegu 12000 töölisi. Tööstusse on mahutatud 80 miljonit krooni kapitaali. Tehased töötavad $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ koormatusega. Keskmiselt pool Eestis valmistatud tekstiilkaupadest läheb välismaadele.

— Tallinnas algas 10 vabterroristi protsess. Kaebalused süüdistatakse attentaaði ettevalmistuses Pätsi ja ta ministrite vastu ning vabfashistliku korra maksmapaneku kavatsuses.

— Politseinikkude ja harilikkude kodanikkude vahetõrka iseloomustavad „lood kohtust“. „Päevaleht“ nr. 266 teatab: kodanik Jüris „võitis kordniku kõrist kinni“; kod. Jakobson „ajas võitluses kordnikule põidla suhu“; kod. Ojamäe „lõi jalaga kordniku sääre pihta“ jne. Lugupidamisest kordnikkude vastu see vististi ei sündinud.

— Tartus tõuseb elukallidus. Peale leivahindade on tõusnud ka korteriüürid ja küttepuude hinnad.

28. — Tallinnas mõisteti 3 vabfashisti 6 aastaks, 3 5 aastaks, 4 1 aastaks vangimaja. Sest need olid ju „vähemad vennad“. Suuremad „nünad“ said, nagu mäletame, kõik — vabaks.

30. — Sõjalaevade mahasahkerdamisega „kuulsaks“ saanud kindral Tõrvand laulab nüüd „Päevalehes“ lehti lehe järgi kiidulaule Mussolinile ja kuulutab talle võitlust Absessiinias.

— „Päevaleht“ valmistab lugejaid ette Klaipeada vallutamisele Saksamaa poolt. See olevat paratamatus ja sellega tulevat leppida!

— Võrreldes 1929 a. on „Konjunktuuri“ andmete järgi töölisbühüüsletis odavnenuid toitlus 42% riituse 14% ning muud kulud 6%. Samal ajal on vabrikutööliste palka kärbitud — keskmiselt üle 50%. Palka makseti töölileste 1929 a. esimese 6 kuu kestel 9,5 miljonit krooni (s. o. 35% kõrgema kroonikursi juures kui 1935 aastal); 1935 a. 6 kuu kestel aga 8,8 miljonit krooni.

— Nisu- ja rukkisaak kujuneb tänava 25% eelmisest aastast madalamaks. Loomatoidusaak langeb tuntavalt; heintesaak on kogult eelmisele aastale, kvaliteeditilt aga märksa halvem.

Toidu vähesuse tagajärjel on karta loomade arvu langemist.

— Väliskaubanduse edaspidist tõusu — mis seni olenen just Saksamaa tellimistest ja ostudest — Baltimaade majandusliku vallutamise eesmärgiga — „Konjunktuur“ tulevikus enam ei usu.

— Krediidid nõudmine Eesti pangast 1935 a. 8 kuu jooksul on vähenenud 2,4 miljoni krooni võrd.

Toimetaja: *N. Karotamm, H. Pöögelmann, O. Rästas.*

Vastutav toimetaja: *H. Pöögelmann.* Tehniline toimetaja: *V. Sander.*

Väljaanne № 428. Ladumisele antud 2/XII 35. Trükkimiseks alla kirjutatud 26/XII 35. Paber 75×105.
Autoripoognaid 4,3. 2 trükip. Ühes trükip. 85.680 trükit. Üldse 171.360 trükitähte. Lengorlit nr 36246.
Tiraash 600 eksempl. Töö nr. 8395. „KÜLVJA“ trükikoda, Leningrad, 31, Dsershinski uulits, nr. 49.

№ 795P
Klassivõitlus

„КЛАССОВАЯ БОРЬБА“ № 11 (182)

Журнал на эстонском языке

102269

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер., № 2
Välismaatööliliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuulits № 2

Hind 75 kop.